

Politično ozadje Titovega potovanja

Tretje obdobje jugoslovanske zunanje politike - Vloga Indije v bodočnosti

Titovo bivanje v Indiji vzbuja v medna-
rodni javnosti precej pozornosti. Ljudje se
sprašujejo, kakšen je pravzaprav smisel in
pomen tega dolgega potovanja. Da bi se Ti-
to z velikim spremstvom mudil več ko me-
sec dni v Aziji iz gole radovednosti, je iz-
ključeno. S svojim obiskom zasleduje prav
gotovo določene in stvarne cilje.

Katere? Če hočemo bralcem razložiti, za
kaj gre, se moramo z nekaj besedami dotak-
niti poveljnega razvoja jugoslovanske zuna-
nje politike.

Po zmagi nad Hitlerjem in Mussolinijem
se je Jugoslavija, kakor je vsem znano, oslo-
nila popolnoma in v vseh pogledih na Sov-
jetsko zvezo. Njena gospodarska in socialna,
njena notranja in zunanja politika je bila
docela odvisna od Moskve.

Od tega si je obetala jugoslovanska komu-
nistična vladavina velike koristi: Rusija ji
bo pomagala obnoviti in nato izgraditi go-
spodarstvo ter bo na mirovnem zasedanju
brez pridržka podpirala vse jugoslovanske
zahteve.

In res je Sovjetska Rusija bila tedaj edina
velesila, ki se je pri pogajanjih odločno za-
vezala za Jugoslavijo. Vendar so jugoslo-

vanski državniki kmalu doživeli tudi huda
razočaranja.

Molotov je po Stalinovih navodilih pustil
na cedilu Jugoslavijo v vprašanju Koroške
ter izročil poslednjo slovensko koroško vas
nemški Avstriji. Stalin je prisilil Tita, da u-
makne svojo vojsko iz Trsta in tako je Jugo-
slavija izgubila to veliko in pomembno ev-
ropsko pristanišče. Ravno tako je Molotov
prepustil Italiji Gorico.

Glede gospodarske izgradnje Jugoslavije
pa je bila stvar naslednja: Stalin je sicer po-
slal v deželo svoje strokovnjake, a ti so sku-
šali s pomočjo tako imenovanih mešanih ju-
goslovansko-sovjetskih družb spraviti drža-
vo v gospodarsko odvisnost od Moskve.

DRUGO RAZDOBJE JUGOSLOVANSKE POLITIKE

Ker Jugoslavija ni marala postati podlož-
niška dežela Rusije, je prišlo leta 1948 do
bučnega preloma med Stalinom in Titom. S
tem se je odprlo novo poglavje v zunanji po-
litiki Jugoslavije.

V svoji stiski in osamljenosti se je Tito
moral nasloniti na Ameriko in Veliko Brita-
nijo, sicer bi ga bil mogočni Stalin v krat-

kem politično in gospodarsko strl ter tudi o-
sebeno uničil. Jugoslavija je prejela od za-
padnega sveta velika posojila, dragoceno po-
moč v hrani, v strojih in surovinah in tudi v
orožju.

Tito je nujno potreboval tudi orožje, za-
kaj na mejah države so se ponavljali skoro
dnevno oboroženi spopadi in večkrat se je
zdelo, kakor da lahko vsak čas izbruhnejo
sovražnosti med Jugoslavijo in njenimi ko-
munističnimi sosedi. Ob Stalinovem
značaju ni bilo izključeno, da poskusi str-
moglaviti Tita s silo.

Tedaj je Truman izjavil, da je Amerika
odločena braniti Jugoslavijo tudi z orožjem,
če bi jo kdo napadel.

Razume se, da zahodnjaki niso tako rav-
nali iz navdušenja za Tita in njegovo vlada-
vino, temveč le zavoljo lastnih koristi. Tež-
ki spor med jugoslovanskim in ruskimi ko-
munisti jim je zelo prav hodil. Jugoslavija
je Rusiji zapirala pot v Jadransko morje, ki
je bilo do tedaj z Dalmacijo in Kotorom
vred za primer vojne na razpolago Sovjet-
ski zvezi. Zemljepisna lega in hrabrost nje-
nih vojakov sta bila vzrok, da so zapadnja-
ki gledali v Jugoslavijo zelo dragocenega za-
veznika. To tem bolj, ker je bila Evropa te-
daj takorekoč razorožena.

Po Stalinovi smrti pa so se razmere v sve-
tu začele spreminjati. Malenkov in njegovi
sodelavci so ubrali nova pota, tako v svoji
politiki do Jugoslavije kakor do ostalih dr-
žav na zapadu. Vsi čutimo, da je mednarod-
na napetost popustila in da se je nevarnost
nove vojne oddaljila. Kljub trenutnemu o-
stremu sporu, ki je nastal med Moskvjo in za-
hodom zavoljo zopetne oborožitve Nemčije,
doba pomirjenja še zmerom traja. Vse ka-
že, da se bodo Sovjeti in zapadnjaki prej a-
li slej vendar sporazumeli.

NA SREDI MED DVEMA TABOROMA

Ce bi se pa Sovjetska Rusija z Ameriko
in ostalimi resnično pomirila in dokončno
sporazumela, bi Jugoslavija zgubila doseda-
njo važnost za zapadni svet, ki se je medtem
tudi vojaško silno okrepil.

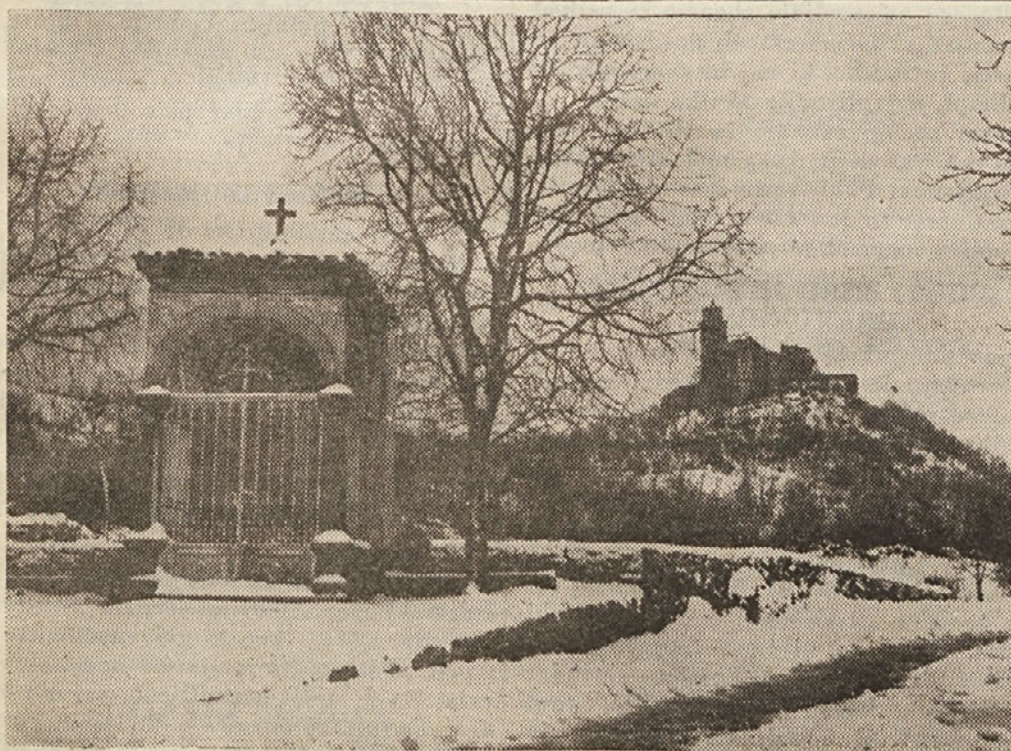
Moglo bi se celo primeriti, da Jugoslavi-
ja zaide v politično osamljenost. To tem la-
že, ker se noče včlaniti v Atlantsko zvezo ter
združiti na življenje in smrt z zapadnimi dr-
žavami. Z druge strani je ravno tako izklju-
čeno, da bi se vrnila v sklop Moskve. Po iz-
kustvih preteklih let je postalo to nemogo-
če. Tako stoji Jugoslavija nekako na sredi
med obema taboroma. Tak položaj je pa ne-
varen, ker se lahko obema zameri.

Politika jugoslovanskih državnikov gre se-
daj za tem, da se brezpogojno izognejo ne-

(Nadaljevanje na 3. strani)

*Srečno novo leto vsem Slovencem, vsem naročnikom,
prijateljem in sodelavcem!*

Uredništvo in uprava Novega lista

REPENTABOR V SNegu

NOVICE Z VSEGA SVETA

ZGODOVINSKA BORBA V PARIZU

Mendès-France je preživel težke božične praznike. Pretekli teden je parlament odklonil 1. člen pariških sporazumov, ki določa, naj se Nemčija in Italija sprejmeta v Zapadnoevropsko zvezo. S tem je zavrgel bistvo sporazumov.

Toda Mendès-France se ni dal vreči iz ravnotežja. Poslance je opozoril na usodne posledice njihovega ravnanja: Francija se bo ločila od zahodnih zaveznikov, prišla bo ob svoj ugled ter ostala v Evropi popolnoma sama. Pri tem pa ne bo mogla preprečiti oborožitve Nemčije, ker Nemci pridejo do lastne vojske tudi brez privoljenja Francije. Za to bosta poskrbela Eisenhower in Churchill, ki sta odločena Nemce za vsako ceno oborožiti. Nemčija bo postala prva država v Evropi. Ali ni bolj pametno, da Nemčija vstopi v Zahodnoevropsko zvezo ter se oborožuje pred očmi in pod nadzorstvom Francije, a ne zoper njo?

Tehtni razlogi so učinkovali: parlament je nekaj dni zatem odobril 2. in 3. člen sporazumov, s katerima se Nemčija sprejmeta v Atlantsko zvezo, kar ji tudi daje pravico do lastne vojske. Včeraj je zbornica še enkrat razpravljala tudi o 1. členu. Do tega trenutka ga ni še odobrila, a moralno je Mendès-France že zmagal.

Cele dneve je bil priklenjen na svoj ministrski sedež in posegel desetkrat v razpravo. Vselej je bil ostroumen, spreten, stvaren, poln neutrudljive energije. Ves čas je duhovno obvladoval nasprotnike in vso zbornico.

Njegov mednarodni ugled je silovito zrastel in svet gleda v njem največjega državnika sodobne Francije.

DJILAS IN DEDIJER

Bivši predsednik parlamenta Milovan Djilas je prišel ponovno v javen spor z jugoslovansko komunistično stranko.

V velikem dnevniku New York Timesu trdi, da so v stranki zavladale protidemokratske sile. Za to da je odgovoren sam Tito. V državi bi morali dovoliti še drugo, to je opozicijsko stranko. Prepovedane bi pa morale biti vse stare stranke. — O sebi pravi Djilas, da je socialni demokrat in da namerava ustanoviti svoj časopis. Po njegovem bo v 10 letih zmagala v Jugoslaviji resnična demokracija.

Protivladan članek je napisal tudi komunistični prvak Dedijer v londonskem dnevniku Timesu.

Kardelj, ki nadomešča Tita, je oba javno in zelo ostro zavrnil. Spor se bo končal najbrž tako, da bodo oba izključili iz stranke, uvedli proti njima sodni postopek ter ju spravili na varno.

GRŠKI OTOK CIPER

se že dalj časa bori za priključitev h Grčiji. Otok imajo danes v rokah Angleži.

Prejšnji teden so izbruhnile na otoku ponovne demonstracije. Studentje so se zbrali pred angleškimi in ameriškimi sedeži in metali kamenje v okna. Nastopila je policija, ki jim pa ni bila vedno kos. Podpreti so jo morale angleške čete.

V neredih je bilo ranjenih 31 oseb. Težnje narodov po osamosvojitvi ni mogoče več zatreti.

UREDITEV OBMEJNEGA PROMETA

Jugoslovanska in italijanska vlada sta ustanovili odbor, ki naj določi predpise o obmejnem prometu. Pooblaščenca so se posvetovali več tednov v Vidmu ter se, kakor čujemo, načeloma zedinili glede obmejnega prometa na Tržaškem.

Jugoslavija pa želi, naj bi isti predpisi veljali tudi za goriško in videmsko pokrajino, to se pravi za prebivalstvo vzdolž vse meje med sosednjima državama. Ker italijanski zastopniki niso imeli takih pooblastil, so šli ponje v Rim ter so se zato pogajanja prekinila.

Obmejni promet blaga in ljudi naj bi se gal, kakor slišimo, 20 km na ozemlje ene in druge države. Prebivalci bi lahko potovali brez potnih listov, zadostovale bi navadne izkaznice. Nekateri bi smeli prestopiti mejo, kadarkoli jih je volja, drugi samo ob določenih dnevih. V sosedni državi bi lahko tudi prenočevali, si tam kupovali potrebščine in prodajali svoje pridelke.

Bog daj, da bi se to uresničilo in veljalo za vso mejo od Istre do Beneške Slovenije in Kanalske doline.

JUGOSLOVANSKI PRORAČUN

V letu 1955 bo Jugoslavija potrošila 234 tisoč 400 milijonov dinarjev. Največji znesek v proračunu je namenjen vojaški obrambi države ter znaša 175.800 milijonov, to je nad tri četrtine državnih izdatkov.

Za odplačilo dolgov tujini porabi Jugoslavija letos 14 milijard dinarjev.

AZIJSKI IN AFRIŠKI NARODI

Dne 28. decembra so se sestali v Bogoru v Indoneziji predsedniki vlad Indije, Burme, Pakistana, Indonezije in Ceylona, da bi se posvetovali o bodočem sodelovanju med neodvisnimi azijskimi državami. Njih cilj je dvojen: razmer v Aziji velesile ne smejo urejevati brez pristanka tamkajšnjih narodov in kolonializem, to se pravi nadvlada belcev, v katerikoli obliki mora prenehati.

V Bogoru pripravljajo obenem za prihod njo pomlad skupen sestanek neodvisnih dežel Azije in Afrike, ki naj bi se ga udeležil tudi Egipt, najvplivnejša afriška dežela.

Enoten nastop azijskih in afriških narodov je zelo važen, saj je samo Indijcev okrog 400 milijonov, Pakistancev pa nad 80 milijonov. Čeprav so danes še zaostali, bodo igrali v bodoče pomembno mednarodno vlogo.

„POGOJ MIRU JE SOCIALNA PRAVIČNOST“

Francosko pokrajino Alžir v severni Afriki pretresajo že dalj časa nemiri. Na tisoče mohamedanskih domačinov se je z orožjem dvignilo zoper francosko oblast. Sedaj so se homatije nekoliko poleglo, a s tem vzroki nezadovoljstva niso odstranjeni.

Alžirski katoliški škofje so izdali skupno izjavo, kjer pravijo, da je mir dar božji, a da ni dovolj zanj moliti. Bistveni pogoj miru je socialna pravičnost: velik del prebivalstva trpi lakoto in mu primanjkuje najpotrebnejših reči. Začeti je treba — poudarjajo škofje — borbo proti revščini, proti brezposelnosti in nestalnosti zaslužka. Ljubezno do bližnjega se mora izkazati v dejanjih.

ODOBRITEV ITALIJANSKE ZBORNICE

Rimski parlament je z veliko večino potrdil pariške sporazume, s katerimi se Nemčija sprejme v Zapadnoevropsko zvezo ter se ji kot enakopravni državi priznava pravica, da se spet oboroži.

Za sporazume je glasovalo 335 poslancev, proti 215. Prej je zbornica pozvala vlado, naj naredi vse, kar je v njenih močeh, da se po odobritvi sporazumov začnejo med Sovjetsko zvezo in zapadom pogajanja o razorožitvi ter o mednarodnem nadzorstvu nad armadami.

ZA VOJNE INVALIDE

Južnotirolski vojni invalidi doslej niso prejeli pokojnine, češ da so služili v nemški vojski. To je bilo krivično, kajti vanjo niso šli prostovoljno, temveč pod pritiskom Mussolinija in Hitlerja.

Sedaj je rimski parlament krivico popravil. Pokojnino bodo prejeli obenem s fašisti, ki so služili pod Mussolinijem po 8. septembru 1943.

KAJ VSE ČLOVEK PRENESE

Glasilo angleških zdravnikov je priobčilo zanimivo vest. Pri 57-letnem možu, ki so ga po smrti raztelesili, so našli v obistih dva neverjetno težka kamna. Oni v desnem delu je tehtal 1 kg 680 gramov, drugi v levem pa 720 gramov. Zdravniki se čudijo, kako je možakar mogel to prenašati in živeti.

POBOTAL SE JE Z ŽENO

Bivši jugoslovanski kralj Peter je objavil, da se je spravil s svojo ženo Aleksandro. Od nje se je namreč nameraval ločiti in več kot eno leto sta živela vsaksebi. Sedaj je ukazal svojim odvetnikom, naj ločitveno tožbo umaknejo. To je prav, saj imata Peter in Aleksandra nedorasle otroke!

MORJE JE DIVJALO

Okoli božiča so strašni viharji razsajali ob obalah severne Evrope. Najhujše je bilo na Nizozemskem in Angleškem.

V razburkanem morju se je potopilo več ladij z vsemi potniki. Vodovje se je na Holandskem s tako silo zaganjalo v nasipe, da so komaj zdržali. Deželi je grozila zopet usodna poplava. Vendar je v neurju mnogo oseb izgubilo življenje.

BOLHE IZUMIRAJO

Dunajski naravoslovec dr. Strohal trdi, da je bolhe napadla kuga in preti nevarnost, da izginejo. Francoski učenjaki so drugega mnenja. Priznavajo sicer, da je bolh na svetu čedalje manj, a vzrok je DDT in ne kuga. Sedaj se skrivajo še v špranjah podne in v prahu preprog. Malokdo bo jokal, če izumrejo.

ŠE O ŽALOIGRI OPTANTOV

Ob naš članek pod zgornjim naslovom se je pretekli petek nedostojno obregnil »Messaggero Veneto«. Šovinističnemu listu ne bomo odgovarjali, ker je naše ugotovitve potvrdil. Zlobno jih zavija ter nepopolno navaja. To je storil premišljeno, saj mu leži v krvi, da lažnivo obvešča o Slovencih italijansko javnost. Odgovarjali bomo le dostojnim italijanskim listom.

Politično ozadje Titovega potovanja

(Nadaljevanje s 1. strani)

varnosti morebitne osamljenosti. Trudijo se, kako bi tudi za bodočnost ohranili in, če mogoče, povečali zunanje politični vpliv Jugoslavije. Zato iščejo zveze in prijateljstva v deželah, nahajajočih se v sličnem položaju kakor Jugoslavija.

In res je na svetu mnogo narodov, ki niso vključeni niti v sovjetski niti v zahodni vojaški in politični sestav. Sem je treba šteti Indijo, Burmo in številne druge azijske dežele, skoro vse arabske države, mnoge narode v Južni Ameriki in Afriki in tudi Skandinavce v severni Evropi. Svet nevtralec je silno velik, zaobjema približno eno tretjino človeštva.

Med njimi iščejo sedaj Jugoslavlani prijateljev in zaveznikov. To je globlji pomen Titovega potovanja. Iz istega vzroka namerava obiskati Egipt in Abesinijo ter je Karelj popotoval v skandinavske dežele. S tem je jugoslovanska zunanja politika stopila v svoje tretje razdobje.

Njen namen ne obstoji v tem, da ustvari nekak tretji tabor, ki naj bi stal med sovjetskim in ameriškim. Nehru in Tito sta izjavila, da sta nasprotna delitvi sveta v nasprotujoče si tabore. Namen nevtralec je pomagati, da bi države z različnimi družabnimi in političnimi sistemi poravnale vse

spore brez nove vojne. Mir je za nevtralec življenjskega pomena. Med njimi so komaj osvobodjeni narodi, ki potrebujejo dolgotrajno dobo miru, da se gospodarsko organizirajo in osamosvoje.

INDIJA — DEŽELA BODOČNOSTI

Največja nevtralna država na svetu je Indija. Ko je 26. jan. 1950 postala v sklopu britanskega carstva »samostojna demokratična republika«, so mnogi dvomili v njeno prihodnost. Zaostala dežela — so dejali — se bo težko izklopala brez angleškega vodstva iz svojih velikih težav.

In res je Indija v mnogih pogledih še zelo zaostala zemlja. Pri ljudskem štetju l. 1931 so ugotovili, da v Indiji niti 7 odstotkov prebivalcev ne zna čitati in pisati. Deset let kasneje l. 1941 se je odstotek pismenih dvignil samo nekaj nad 12 odstotkov. Šele l. 1965 bodo lahko vpeljali v Indijo splošno šolsko obveznost, zakaj za to potrebujejo nič manj ko 2 milijona in 200 tisoč učiteljev, ki jih ni mogoče čez noč izšolati.

Indijsko kmetijstvo je še zelo nerazvito. Kmetje ne poznajo niti železnih plugov niti umetnih gnojil. Da se poljedelstvo modernizira, so Indiji potrebni milijoni in milijoni plugov in traktorjev, nepregledne množine gnojil, strojev in orodja. Dežela je takore-

koč brez elektrike, zemlja je izpostavljena stalnim poplavam in zato razsajajo v mnogih pokrajinah nalezljive bolezni.

Če hoče Indija pošteno zaščititi zdravje ljudstva, potrebuje 250 tisoč zdravnikov, medtem ko jih je imela l. 1950 le 47 tisoč. Bolniških sester potrebuje približno en milijon. Leta 1943 jih je pa imela recí in piši le 6.500!

Zakaj smo kljub temu rekli, da je Indija dežela bodočnosti? Predvsem že zavoljo števila njenega prebivalstva. Zveza indijskih držav je štela l. 1950 več ko 357 milijonov prebivalcev, ki se neverjetno hitro množe. Še hitreje se bodo, ko se zdravstvene razmere izboljšajo in pade današnja strahotna umrljivost otrok. Učenjaki so izračunali, da bo prebivalstvo Indije in Pakistana narastlo v 50 letih na 900 milijonov, tako da bo vsak peti človek na svetu Indijec.

Razen tega je indijska zemlja zelo plodna in polna naravnih bogastev, ki jih je treba samo umno izkoristiti.

MOČNI ZAVEZNIKI

Ze danes je Indija največji pridelovalec riža na svetu, proizvaja za Združenimi državami največ bombaža in za Kubo največ sladkorja. V proizvodnji pšenice jo poseketa samo Amerika in Kanada. Zakaj vlada v deželi kljub temu pogostokrat lakota in je 70 milijonov ljudi podpovprečno slabo hranjenih, je vprašanje, ki bi ga bilo treba posebno obravnavati.

Jasno je vsekakor, da se bodo razmere sčasoma temeljito izboljšale in da čaka Indijo velika prihodnost ne le v poljedelstvu, temveč tudi v industriji. Tudi Japonci so nekoč na zapadu hudo podcenjevali. Prvi angleški poslanik na Japonskem jih je l. 1865 imenoval »čudaške, divje ljudi, živeče na oblaku razpršenih otokov« in nesposobne za vsak napredek v industriji. Šele ko so Japonci l. 1905 premagali 50-krat večjo carsko Rusijo, so se zapadnjakom oči odprle.

Tako si bo znala tudi Indija prilastiti in obvladati sredstva in znanje zapadne tehnike. Dotlej pa bo Indija dolga desetletja ogromno tržišče, lačno in željno strojev, umetnih gnojil in vseh mogočih industrijskih predmetov iz Evrope in Amerike. Tu se odpirajo zapadni trgovini in industriji silne možnosti zaslužka in dela.

Tudi mlada jugoslovanska industrija bo lahko našla na teh azijskih tržiščih odjemalce za svoje proizvode. To je gospodarsko ozadje Titovega potovanja, čeprav stoji trenutno bolj v ospredju skupni politični interesi obeh dežel.

Indija in Jugoslavija nujno potrebujeta dolgo dobo miru. Tito in Nehru se bojita nove vojne, ki bi utegnila potegniti v svoj divji vrtinec tudi njune narode. Zato se odločno zavzemata za politiko tako imenovane »koeksistence«, to se pravi mirnega »sožitja« med sovjetskim in ameriškim taborom. Pri tem se trudita ohraniti prijateljstvo ali vsaj dobre odnose toliko z zapadom kolikor s Sovjetsko zvezo ter obenem večati odporno moč svojih držav.

Indijci bi bili, kakor je iz gornjega razvidno, za Jugoslavijo vsekakor zelo močni zavezniki. To velja predvsem za bodočnost, kajti vpliv Indije vidno raste in bo postal v Aziji vodilen. V tej deželi bi našla Jugoslavija v primeru potrebe mogočno, neprecenljivo politično oporo.

NOVICE

NEMIRNI MAROKO

Francozi v Casablanci preživljajo težke ure. Po mestu krožijo letaki, ki pozivajo domačine, naj z bombami in samokresi pobijejo čim več Francozov. Zato se ti držijo doma za dobro zaprtimi vrati in okni.

Na sam sveti večer je neznani terorist vrigel bombo, ki je ubila 3 osebe.

ČISTKE SE NADALJUJEJO

Do Stalinove smrti je v Rusiji zavzemala tajna politična policija vodilen in odločujoč položaj. Z njeno pomočjo je Stalin nadziral vojsko, uradništvo, gospodarska podjetja in tudi stranko. Policija se je mešala celo v zunanjo politiko ter odločala o življenju in smrti državljanov. Njen poveljnik Beria je bil vsemogočen.

Ko je po Stalinovi smrti Malenkov skupaj z vojsko strmoglavil Berio, se je ljudstvo odahnilo. Nova vlada je razglasila, da mora odslej veljati v državi zakon in ne volja tajne policije.

Stalinovi nasledniki so začeli borbo, da bi prišla vsa oblast spet v roke stranke in od nje odvisne vlade. Borba še danes traja, zakaj Beria je imel številne pristaše po vsej državi.

Tako so 23. decembra obsodili in usmrtili v Moskvi 4 vplivne Berieve sodelavce, med njimi bivšega ministra za javno varnost Abakumova. Čistke se nadaljujejo.

TRŽAŠKA TRŽNICA

Izračunali so, da je v letu 1954 obiskalo tržaški pokriti trg 2 milijona in pol oseb. Sadržja in zelenjave so prodali v tem času za 38 tisoč 325 stotov.

BOJEVITO LJUDSTVO

V južnoafriškem mestu Johannesburgu imajo čudno navado. O božičnem času priredijo za zabavo velike javne pretepe, ki se jih udeleži do 10.000 oseb.

»Na letošnjih prireditvah« je poročal zastopnik občine, »je bilo le 2000 ranjenih.«

CHURCHILLOV PURAN

Pravi Anglež mora na božič imeti pri kosilu purana. Niti med vojno se niso tej navadi odpovedali.

Pišejo, da se je največji puran šopiril na Churchillovi mizi. Tehtal je 20 kg. Prejel ga je za božično darilo od organizacije perutinarjev.

REVŠČINA

Na sveti večer so v neki veliki trgovini v Londonu našli malega dečka, ki je imel na suknjiču pripet listek s sledečim napisom: »Ker nisem mogla dobiti stanovanja za svojega sina, ga prepuščam tistemu, ki mu lahko napravi veselejši božič.«

SMRT SREDI BOŽIČA

Med preteklimi božičnimi prazniki je v Združenih državah izgubilo življenje 475 oseb. Od teh se jih je 362 ubilo na cestah.

Nihče ni slutil, ko je sedel vesel v avto, da se pelje v smrt in ne bo videl več družine. Posledica lahkomišelnosti vozačev.

TITO MED HIMALAJSKIMI GORJANI

Na svojem potovanju po Indiji je Tito spremljevalci prispel tudi do Himalajskega pogorja, ki je najvišje na svetu. Njegovi vrhovi štrlijo nad 8000 metrov v nebo.

Tu se je Tito pomešal med kmete v pisanih narodnih nošah in plesal z njimi himalajsko svatbeno kolo. Gorjani so bili veseli in navdušeni, kajti nikoli ni še plesal z njimi poglavar države.

Dopisi v Tržaškega

IZ BOLJUNCA

Stara navada — železna srajca! Tudi letos je bilo na dan sv. Štefana pri nas tako imenovano »lučanje«. Koj po 3. uri popoldne so se na trgu pojavila dekleta, ki so iz papirnatih vreč začela metati jabolka in pomaranče. Otroci so jih začeli pobirati in obmetavali z njimi druge otroke. Razume se, da se je to dogajalo pred nabito polnim trgovim ljudmi, ki so prišli iz vseh krajev. Mnogo je bilo tudi meščanov, ki so z zanimanjem sledili temu edinstvenemu prizoru na Tržaškem. Odrasli niso mogli pozabiti na mlada leta in so kaj kmalu tudi oni segli po pomarančah in se med seboj obmetavali. Pričljubljena tarča so bila mimoidoča dekleta in številni motoristi, ki so krožili po trgu.

Pa ne smete misliti, da smo praznik sv. Štefana obhajali samo na zunaj. V velikem in častnem številu smo se udeleževali cerkvenih slovesnosti. Pri popoldanskem blagoslovu je bila naša cerkev natrpana in v njej so se milo razlegale znane božične pesmi. K prazničnemu razpoloženju je pripomoglo veselo pritrkavanje zvonov. Ljudje so le bili nekoliko nezadovoljni, ker se je »lučanje« prišlo nekaj minut pred zaključkom cerkvene slovesnosti, tako da marsikdo uradnega dela lučanja sploh ni videl. Drugič je treba poskrbeti, da bo vsaka stvar ob svojem času.

Po lučanju so se gledalci razgubili po goštilnah, da se nekoliko okrepčajo.

Ne smemo pozabiti, da je bila ta dan pri nas tudi kulturna prireditve. Nastopil je zbor iz Sv. Križa, ki je ubrano zapel nekaj narodnih. Sledil je kratek prizor. Tu je bilo nekoliko manj ljudi kot po navadi, kar je slabo znamenje. Vse kaže, da so naši ljudje na žalost bolj vezani na gostilne kot na kulturne prireditve. To bo treba prej ali slej odpraviti, če hočemo, da bo naš rod duševno in telesno zdrav.

OPČINE

Ker se te dni pobirajo po naših cerkvah prispevki za Marijanišče, se nam zdi potrebno, spregovoriti o njem nekaj besed. Marijanišče je zavod, ki je namenjen vzgoji slovenske katoliške mladine. Poslopje so kupili pred leti od nekega Žida in stoji v prijetnem ter zdravem kraju. Prostora je za 40 gojencev; danes je v zavodu 20 dečkov, ki obiskujejo osnovno, strokovno in srednjo šolo. Večina dijakov je s podeželja. Marsikdo misli, da je ta zavod nekako malo semenišče, kar ne drži. Malo semenišče bi res morali imeti, a v Trstu; saj so po vojni zgradili krasno stavbo, za katero so prispevali tudi Slovenci. Videti pa je, da slovenski fantje, ki mislijo postati duhovniki, nimajo vstopa v ta zavod.

V Marijanišču na Opčinah je lepa dvorana, katero bi bilo treba samo malo popraviti in bi lahko služila tudi openski župniji. Prav je, da se naši ljudje zanimajo za edini slovenski katoliški vzgojni zavod na Tržaškem in ga po svojih močeh podpro.

Za božič je bila pri nas polnočnica. Cerkevni zbor je prav dobro pel Mavovo pastoralno mašo, ki je znana, ker je uglasbena po slovenskih božičnih motivih. Starejši ljudje se z obžalovanjem spominjajo na stare čase, ko je bil naš zbor močnejši, pred-

vsem po moških glasovih. Dobro bi bilo, da bi v zbor prišli novi moški.

Ob tej priliki lahko povemo, da se zbor pripravlja na koncert božičnih pesmi na radiu Trst II.

Že nekaj mesecev prekopavajo na avstrijskem vojaškem pokopališču grobove. Ostanke padlih vojakov vozijo na Prosek, kjer bo skupno vojaško pokopališče. Ker je med prvo svetovno vojno razsajala po Opčinah španska bolezen, so tedaj zaradi pomanjkanja prostora pokopali skupno z vojaki tudi 10 domačinov. Njihovi ostanki že nekaj mesecev ležijo v mrtvašnici med raznim orodjem in nihče se zanje ne zmeni, čeprav so se sorodniki obrnili na pristojna oblastva in prosili, naj kosti pokopljejo na domačem pokopališču. Skrajni čas je, da se to izvede.

Ker smo že pri mrličih, naj omenimo, da smo letos med prazniki imeli kar štiri mrtve. Stari rod izumira, novega pa je zelo malo!

V ostalem pa je na Opčinah huda brezposelnost. Pred odhodom Amerikancev je bilo 40 ali 50 brezposelnih, danes jih je približno 400. Tudi mnoge gostilne so v hudi stiski. Zvedeli smo, da marsikateri gostilničar misli zapreti svoj obrat. V zadevo so posegla oblastva, ki nasprotujejo, da bi gostilne zaprli. Gospodarje rotijo, naj počakajo vsaj do bližnje pomladi. Vsekakor slabi časi!

DEVIN

Pred približno enim mesecem so delavci Selada začeli znova delati na avtomobilski cesti. Svoj čas smo že pisali, kako mislijo o tem novem delu naši ljudje. Večina pravi, da je gradnja nove ceste nepotrebna, ker današnja zadostuje za ves promet. Njena edina dobra stran je, da zaposluje naše delavce. Njihovo število se je pred kratkim zvišalo na 80. Novo delo je pravo »pribežališče grešnikov«. Tu so zaposleni ljudje vseh mogočih poklicev; dobiš brivce, natakraje, mizarje itd. Marsikdo, ki je prej delal pri Angležih ali Amerikancih, je našel tu zaposlitev.

Zadnje dni pa so se med temi delavci razširile govorice, da jim bodo v bodoče zmanjšali plače, v zameno pa jim dali opoldne skromno kosilo. Nekateri trdijo, da bodo odslej delavci dobivali dnevno le 600 lir, kar

pomeni znatno prikrajšanje pri plači. Tako baje ravna sliče ustanove v Italiji.

Razumljivo je, da niso naši delavci s tem zadovoljni. Potrebno bi torej bilo, da bi vodstvo Selada spregovorilo o tej zadevi jasno besedo. Če je sprememba pri plačah prazna govorica, tem bolje. Napisali smo le, kar ljudje govorijo. Marsikdo, ki se je tu zaposlil, bi nove pogoje prav gotovo ne bil sprejel in se raje zaposlil drugod. V današnjih razmerah mora človek vedeti, pri čem je. Delovno ljudstvo ni čreda ovac, s katero ravna pastirji po mili volji. To bi morali imeti pred očmi odgovorni ljudje!

Resnico je treba povedati povsod in vedno, čeprav je včasih bridka.

Druga zadeva pa je z razlaščenim zemljiščem. To vprašanje se tiče naših kmetov. Po italijanskem zakonu je razlastitev možna, ko gre za občo korist. Če pomislimo, da je v Italiji zelo malo malih posestnikov, takih kot so pri nas, vidimo, da je zakon v Italiji laže izvedljiv. Veleposestnik pri razlastitvi prav gotovo ne občuti tolike škode kakor naš Kraševce. Zato bi morala oblastva vse to upoštevati. Kmetom bi morali razlašeno zemljo plačati po dostojni ceni, poleg tega pa bi ne smeli zavlačevati z izplačilom. Če nočejo, da bo kmetijstvo naših krajev znatno trpelo, bi morali oblastniki omogočiti kmetom, da si kupijo zemljo drugod, saj je v ravnini ne manjka. To bi bila edina prava in poštena odškodnina. Bojimo se pa, da se bo zgodilo kakor po navadi. Zemljišče za avtocesto Nabrežina-Trst so plačali šele lanske leto, čeprav so jo začeli graditi nekaj let po vojni. Svojo besedo smo povedali, naj jo gospodje upoštevajo!

PROMETNE NESREČE NA CESTI SESLJAN-ŠTIVAN

Med prazniki je bilo na cesti Sseljan-Štivan več prometnih nesreč. Kljub temu da je na cesti vse polno policistov, ugotavljamo, da se število nesreč veča. Ne vemo, čemu pripisati krivdo: ali neprevidnim vozačem ali slabemu nadzorstvu paznikov. Na božični večer se je zgodila huda nesreča v Sseljanu. Avtomobil vrste Topolino je na prvem ovinku podrl tri cestne kamne, zadel v skalo in obtičal sredi ceste. Hudo sta bila ranjena 33-letni Edvard Kralj iz Trebč ter Amalija Čok iz iste vasi. Ranjenca so odpeljali v bolnišnico v Trzinu.

SEJA REPENTABORSKEGA OBČ. SVETA

Na prvi redni seji občinskega sveta je župan Skabar med drugim govoril o novem političnem položaju na Tržaškem ter dejal, da se bodo morali odslej Slovenci krepko boriti za izvajanje londonskega dogovora. Velik doprinos k spoštovanju dogovora si župan obeta od enotnega nastopa vseh občinskih svetovalec. Na koncu kratkega nagovora je obsodil ravnanje tržaškega župana, ki je prepovedal rabo materinščine našim svetovalcem na sejah občinskega sveta. Svetovalci so nato izvolili volilno komisijo in preglednike občinskih računov. Občinski svet je odobril tudi 82.000 lir podpore za župnijski urad, 25.000 so nakazali za nove klopi v cerkvi.

Zupan je sporočil, da so oblastva za 14. gospodarski načrt odobrila le 5.100.000 lir, medtem ko je občina predlagala za razna dela 20 milijonov in 500 tisoč lir.

Za prihodnji 15. gospodarski načrt je odbor predlagal 33 milijonov za razna cestna in stavbna dela. Videli bomo, koliko milijonov bodo oblastva črtala. Svetovalci so nato razpravljali o občinskem proračunu za leto 1955. Po mnenju odbora bi primanjkljaj znašal prihodnje leto nekaj nad 33 milijonov.

Mnenja smo, da je tako velik primanjkljaj za našo majhno občino nekaj nemogočega. Upravni odbor bi moral skrbeti, da se nekateri izdatki znižajo, kajti v nasprotnem primeru bo prej ali slej prišlo do nevarnih dogodkov. Vlada bi znala naše ljudi močno obdavčiti, da se izdatki in stroški izenačijo.

To naj bo resen opomin našim ljudem, ki so za upravo občine odgovorni pred ljudstvom.

Dopisi v Tržaškega

Ker je bil Kralj resno ranjen, so se bali za njegovo življenje, vendar vse kaže, da se bo nesrečnej le rešil. Moral se bo pa dolgo zdraviti.

Dan kasneje je neki tržaški avto povozil na ovinku pri Devinu g. Mirka Martinuca iz Sv. Križa. Ponesrečenec je v službi pri šti-vanskem vodovodu in se je peš vračal na

vlak v Devin. Ko je skoraj prišel do cilja, se mu je pripetila nesreča. Tudi njega so odpeljali v Tržič. Ranè so hude, toda se ni bati za hujše posledice.

Kakor vidimo, je cesta iz Sestjana do Štivanova zelo nevarna za vozače in pešce. Ko se nova avtomobilska cesta dokonča, bo današnja močno razbremenjena in upamo, da bomo po njej varneje hodili kakor danes. Vsem ponesrečencem želimo, da bi kmalu okrevali!

božičnem prizoru S. Gregorja in v šaljivi igrici, ki jo je gospodična učiteljica sama spisalala. Ob koncu sta naši učiteljici tudi obdarovali otroke. Vse je bilo skromno, a tem pristranejšje. Škoda, da se nismo mogli vaščani v večjem številu udeležiti božičnice, ker je bil ravno delovni dan.

Gdč. učiteljicama smo iz srca hvaležni za njun ljubeznivi trud in želimo, da bi še dolgo tako lepo vzgajali našo mladino.

Z OSLAVJA

Naš up je šel po vodi. Nad mesec dni so vrtali in kopali v notranjost zemlje, dosegli že 35 metrov globine, a vode je pricurljalo le nekaj kapljic. Končno so se oblastva prepričala, da je zaman ves trud in da na Miho-vem vrhu ni vodne žile. Zato so nadaljnje kopanje baje ustavili. Škoda truda in stroškov. Oblastva naj sedaj poskrbijo za Oslavje in Štmaver vodo na kak drug način. Ne razumemo, zakaj ne bi podaljšali jugoslovanskega vodovoda, ki nam stoji pred nosom. Isto velja seveda za Števerjan. To bi najmanj stalo in vse tri obmejne vasi bi bile v najkrajšem času preskrbljene z zdravim pitno vodo.

IZ ŠTEVERJANA

V zadnji številki Novega lista smo sporočili vsebino kratkega govora, ki ga je imel pri blagoslovitvi novih kasarn orožnikov in financarjev polkovnik Adone iz Vidma. »Gazzettino« nas dostojno vprašuje, kako naj ubogi orožniki in financarji ravnajo s tihotapci. Odgovarjamo, da tako, kakor določa zakon. Sicer pa mi nismo govorili o tihotapcih in drugih Slovincih, ki se morebiti pregrešijo zoper zakon. V svojem dopisu smo mislili le na primere, ki so tudi »Gazzettinu« dobro znani, ko je bilo vedenje stražnikov do obmejnih Slovencev nedopustno in protipostavno.

ŠTMAVER

Predpreteklo nedeljo so imeli naši otroci lepo božičnico. Razume se, da se je prireditve udeležilo obilno število vaščanov. Vršiti bi se bila morala že na dan našega patrona sv. Mavra, a je bolje, da se je pozneje, ker je bilo to pot zares lepo vreme in zato obilnejša udeležba. Otroci so nam lepo zapeli nekaj božičnih pesmi. Zlasti ljubko so peli starodavne »Prišla je lepa sv. noč«, »Tam stoji pa hlevček« in vedno ganljivo »Sveto noč«, ki so jo podali v kratkem prizoru z deklamacijo ob jaslicah. Glavna točka božičnice pa je bila trdežanka »Ubogi Jezušček«.

Otroci so prav dobro igrali in peli, saj smo Slovenci že po naravi dobri pevci in igralci. Razpoloženje otrok in staršev je bilo izvrstno, šolska soba je bila za to priliko odlično okrašena z zelenjem.

Otroci so bili zlasti veseli zaradi darov, ki jim jih je prineslo božje Dete. Želimo, da bi nas kaj kmalu zopet razveselili s kako podobno prireditvijo.

Razveselila nas je vest, da je občinski odbor sklenil, napeljati električno razsvetljavo še v zadnje hiše naše vasi.

OBLETNICA SMRTI JOŽKA BRATUŽA

Goriški Slovenci smo se preteklo sredo spomnili smrti vzgojitelja in odličnega kulturnega delavca Jožka Bratuža, ki je nad 30 let razveseljeval s svojim tenorjem Slovence po vsej naši domovini.

Naj mu Bog poplača veliko ljubezen do slovenskega rodu!

Dopisi iz Goriške

PEVMA

Kos mo zvedeli, da bo občinski svet v sredo, 22. decembra, razpravljati tudi o predlogu monarhističnega petelina in občinskega svetovalca odvetnika Pedronija, naj se odstrani spomenik padlim v Pevmi, smo se tudi nekateri Pevmečani udeležili seje. Pedronijev predlog je sopodpisal tudi zastopnik istrskih beguncev dr. Podnil.

Župan Bernardis je opozoril občinske očete na bližajoče se božične praznike; zato naj bo razprava mirna in zmerna. Začudil se je, da so se nekateri spomnili spomenika šele po 10 letih in poudaril, da je bil predlog po odstranitvi postavljen ob nepravem času. Omenil je, da je danes važno le to, da se vzpostavijo prijateljski odnosi z Jugoslavijo. Odstranitev spomenika bi povzročila v prvi vrsti med Pevmečani hudo ogorčenje. Končno pa ima le prebivalstvo Pevme, Oslavja in Štmavra pravico odločati, kaj naj bo s spomenikom.

Za županom je spregovoril klavirni junak Pedroni, ki se hoče povzpeti do politične slave s hujskanjem proti Jugoslaviji in Slovincem; mož ne zasluži preveč prostora v Novem listu, saj je čitateljem že dovolj znan zaradi svoje mrznje do vsega, kar je slovensko. Takega hujskača ne jemljemo resno in njegovih šovinističnih govorov nihče ne uvaža. Nekdo izmed poslušalcev ga je zavrnil ter zakričal, da padli niso bili izdajalci. Veliko je še borcev, ki bodo nadaljevali borbo proti fašizmu. Razjarjenega motileca miru so odstranili iz dvorane.

V razpravo so pomirjevalno posegli tudi slovenski občinski svetovalci dr. Birska, Pavlin in Šuligoj. Pavlin je ugotovil, da je bil spomenik postavljen z dovoljenjem občinske uprave in je ta določila mesto, kjer naj stoji. Šuligoj Darko je pohvalil izjave g. župana in odobril predlog proti odstranitvi spomenika. Dr. Birska je dostavil, da je v dvorani nekaj očetov in mater padlih, ki zahtevajo, da se napravi kraj krivicam in sovraštvu. Vsi želijo mirno sožitje in prijateljstvo med Italijani in Slovenci. Slovenci se niso borili proti Italiji, ampak proti nacifašizmu. Spomenik ne izziva nikogar, saj je postavljen v spomin padlim žrtvam, smrt pa vse ljudi združuje.

Občinski svetovalec Venutti, mislin, je predlagal, naj se spomenik prenese na pokopališče, odvetnik Culot pa, naj bi se postavil spomenik prostovoljno pobrigali, da se prestavi na kako drugo mesto.

Končno je 28 svetovalecev glasovalo za to, da ostane spomenik na svojem mestu. Proti so glasovali Pedroni in trije zastopniki misovcev.

Goriški mestni svet moramo pohvaliti, ker se je znal s skoro soglasnim sklepom dostojno upreti izlivu monarhističnega in misovskega šovinizma.

Danes sporočamo čitateljem še veselo vest, da bo 2. januarja praznoval pri nas zlato poroko posestnik Uršič Valentin. Doma je z Banjšic, njegova žena Marija pa je rojena v Kalu nad Kanalom. Slavljenec je trdna slovenska korenina; star je 90 let, žena pa je 10 let mlajša. Imata še osem živih sinov in hčera, od katerih živi petero v Jugoslaviji. Uglednima slavljenecema, ki živita v Pevmi že nad 30 let, vsi vaščani iskreno čestitamo. Slavljenecu še posebej želimo, da bi še mnogo let pel in poslušal najljubšo mu pesem »Majolka, majolka, majolčica«.

PODGORA

Doslej so na zemljišču med trgovino in gostilno Trpin ter podgorskim pokopališčem razstreljevali nasipe z minami. Na izravnanim zemljišču pa se sedaj že dviga prva nova tovarniška zgradba, pokrita s streho. Delo hitro napreduje in upati je, da bodo v kratkem začeli sprejemati nove delavce.

BOŽIČNA AKADEMIJA

Višji razredi slovenskih srednjih šol v Goricah so v četrtek 23. decembra lepo zaključili prvo tromesečje z domačo božično proslavo. V okusno okrašeni risalnici liceja in učiteljskega v ul. Croce so dijaki nastopili z živahnim sporedom. Pevski zbor učiteljskega je pod vodstvom profesorja petja ubrano odpel dve božični pesmi. Vmes so se vrstile deklamacije in recitacije božičnih motivov. Jedro je pa bilo predavanje priznanega slavista prof. Bekarja, ki je v vznešenih besedah prikazal motive božičnega občutja v pesnikih onstran in tostran meje. Posebej je poslušalstvo prisluhnilo, ko je izvrstno analiziral zamejske pesnike in pesnice, med temi tudi najmlajše in širši javnosti nepoznane, ki so med njegovimi učenci. Božična akademija je pustila v navzočih globok vtis.

Z VRHA

Naša vas je malo vstran od prometa in sveta. Morda tudi zato še nimamo električne luči. Najbrž smo ena izmed redkih vasi Italije, kjer svetimo še s petrolejkami kot po starem.

Imamo pa zato še precej lepo šolo. Od koderkoli pogledaš na našo vas, od povsod najprej ugledaš veliko, belo šolsko poslopje. Tudi z učiteljicami smo leto prav zadovoljni. Obe se zelo trudita z našimi otroki. Za božič sta požrtvovalno pripravili našim malim prav lepo božičnico. V lepo okrašeni sobi so šolarji peli, deklamirali in nastopili v

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

„Vera in domovina v nevarnosti“

Pod tem naslovom je zadnja številka fur-lanskega lista »Patrie dal Friul« priobčila članek, ki ga zaradi pomembnosti objavlja-mo:

»Vera in domovina sta v nevarnosti! Ali veste kje? V dolinah Nadiže. Glej vruga, v naši bližini in mi ne vemo nič o tem. Na srečo pa deluje za rešitev vere in domovine že nekaj časa neki »odbor za obrambo vere in domovine v nadiških dolinah«, ki ga sestavljajo brezimne osebnosti, plačujejo pa ravno tako nepoznana združenja. Imenovani odbor si je nadel kočljiv in nevaren posel, da ova-ja cerkveni in državni oblasti, policiji in najbolj uglednim osebnostim vse one, ki so v imenovani pokrajini nevarni veri in domo-vini; sestavljajo pa ga posvetnjaki in duhov-niki. Svoje delo opravlja zlasti s »slepimi« okrožnicami. Zadnja, ki je bila najbolj po-halinska, je prišla tudi v naše roke. Nehote smo se zgrabili za lase, ko smo jo prebrali: Kdo bi si mislil, da bodo brezimniki izstre-lili svoje puščice prav na msgr. Trinka, češ da je ta odlični mož, ki je 60 let poučeval v našem semenišču jezike, razne vede in filo-zofijo ter vzgajal na tisoče duhovnikov, po-stal studenec nevarnosti za vero in domovi-no, in to v taki meri, da ob koncu svoje niz-kotne poslanice vzklikajo: »Bilo bi bolje za vero in domovino, da bi se ta mož nikoli ne bil rodil.«

In zakaj? »Ker ni kot deželni poslanec storil ničesar za svoje doline in kot vzgoji-

telj ugonobil svoje najljubše učence (tisoče duhovnikov). Bog naj se usmili njegove du-še,« nadaljujejo brezimneži, »naše duhovni-ke pa naj v korist vere in domovine ter mi-ru našega ljudstva Bog pripelje zopet na pravo pot.«

Naj sledi še zaključek tega dokumenta: »Cerkvena in državna oblastva naj upošte-vajo težak verski in politični položaj, ki so ustvarja v nadiških dolinah in nastopijo od-ločno ter takoj, preden se uveljavijo v naših dolinah protiverski in protinarodni tokovi.«

Po našem mnenju bi pa morala nastopiti (»odločno ter takoj«) državni pravnik naše republike in še z večjo dolžnostjo nadškofij-ska kurija in ugotoviti, kdo so brezimni čla-ni tajnega odbora. To je najlažja stvar, saj puščajo v vsaki »slepi okrožnici« svojo dla-ko. Prav tako naj izsledijo njihove denarne pomagace; mi smo trdno prepričani, da bi varnost vere in domovine ter »mir ljudstva v nadiških dolinah« bili s tem ukrepom na mah vzpostavljeni.

ŠEMPETER SLOVENOV

Kmetje vasic Bijarc in Spanjut, na desnem bregu Nadiže, pod Landarsko jamo, so mo-rali doslej brodirati Nadižo ali pa hoditi da-leč na most pri Lipi ali na onega pri Dole-njem Barnasu, če so hoteli priti do svojih polj na levem bregu Nadiže. Stoletna želja po vsaj zasilnem prehodu se jim je pred kratkim izpolnila. Vlada jim je zgradila

med Spanjutom in Bijarcem lep viseči most; odslej bodo lahko prenašali svoje pridelke z druge strani Nadiže, in to brez vsake nevar-nosti.

Most je bil blagoslovljen prvo nedeljo v decembru, ob prisotnosti vseh oblastnikov, ki jim je naše ljudstvo hvaležno, da so se ga v njegovi gospodarski bedi spomnili.

IZ RAJBLJA

Delavci rajbeljskega rudnika so tudi letos nad vse slovesno proslavili svojo patrono sv. Barbaro. Na predvečer so priredili velik ples in na dan praznika so se vsi zbrali k slovesni sv. maši v prostorni kapeli, izklesani v rudniškem rovu, 100 metrov v osrčju hriba.

Rajbeljski župnik, preč. g. Peter Toma-zin, po rodu beneški Slovenec, je v lepi pri-digi postavil sv. Barbaro 600 rudarjem za zgled krščanskega življenja in jih vzpodbu-dil k zaupanju v njeno pomoč pri njihovem težkem in nevarnem delu.

ŽABNICE

Z velikim veseljem smo prosvetni delavci in igralci iz Žabnic in Ukev na praznik Brez-madežne obiskali svoje brate in sestre v Av-striji. V Beljaku so naši Korošci uprizorili lep misterij, ki je posvečen brezmadežni kraljici. Igro je napisal msgr. S. Gregorec. Naši bratje so odlično igrali, saj spadajo Ko-rošci, kakor je znano, med najboljše sloven-ske ljudske igralce. Predstava je bila v mest-ni župniji sv. Nikolaja. Z obiskom smo bili vsi prav zadovoljni.

Ob tej priliki izražamo željo in potrebo po prostem medsebojnem obiskovanju, saj morajo biti vezi med Slovenci ne glede na državne meje žive in prisrčne.

Spomini iz starega Trsta

Dva tisoč mož avstrijske vojske, med njimi tudi tržaški bataljoni, je 16. ma-ja zasedlo obrambne postojanke od Nanosa proti Sežani. Jedro obrambe je bilo okoli Razdrtega, kjer je na Golem vrhu stala moč-na trdnjava. Komaj so se brambovci malo utrdili po nanoškem pobočju, že so bobnali francoski bataljoni od Vipave čez Rebrnice na naskok. 17. maja zjutraj sta postojnski in goriški bataljon odbila naskok. 260 Fran-cozov je ležalo mrtvih pod okopi. Zdaj sple-zajo francoski pešci generala Broussierja na skale Golega vrha in začno obkoljevati trd-njavo. Posreči se jim prodreti na tržaško ce-sto in prebiti obrambno linijo. Glavnina av-strijske vojske pod podmaršalom Zachom se naglo umakne proti Postojni. Junaški ma-jor Cazzan je z brambovci obkrožen v trdnja-vi in sosednih utrdbah od Razdrtega (na Skolju) do Senožeč. Dopoldne bobnajo Fran-cozi še dvakrat na juriš. Dobro merjene to-povske krogle jih odbijejo. Noč leže na bo-jišče. Vsa posadka v utrdbah je pod orož-jem. Prešteva municijo. Komaj 10 do 12 stre-lov ima za vsako puško. Z napetim peteli-nom pričakuje napad. Ve, da gre za obram-bo dežele in tudi Trsta.

Ob sedmi zjutraj pride z belo zastavo fran-coski posredovalec s pozivom za predajo. Po-sadka se ne vda. Okoli devete se pojavi sam-poveljnik Broussier in dokazuje avstrijske-mu majorju, da je vsak odpor le samomor. Nič! Pač pa so Francozi s silnimi napori

prepeljali baterije na vzhodno stran Razdr-tega in se razlili proti Trstu.

Odrezana trdnjava se je pa še branila v u-panju, da pride pomoč. Četrty dan — Fran-cozi so medtem že zasedli Trst — je major Cazzan razdelil vojakom zadnje porcije kru-ha. Vode ni več niti kaplje. Zato pošlje po-veljnik k višjemu generalu Mac Donaldu od-poslanec. Ta je odgovoril, da sprejme zdaj le brezpogojno kapitulacijo. Dne 21. maja, nedelja zjutraj ob šestih je, so se odprla trd-njavska vrata na Golem vrhu. Godba zasvi-ra. Čuden spreved izmučenih, neprespanih in krvavih vojakov se pomika nizdol proti Raz-drtemu. Francozi spoštljivo gledajo te voja-ke, ki jih vodi enoroki Cazzan. Sele v vasi so jih ustavili in jim odvzeli orožje. Castni-kom so dovolili prosti vrnitev v Avstrijo, 2000 mož in 15 topov je pa šlo v ujetništvo v Palmanovo. Taki so bili krvavi boji s Francozi. V teh borbah je padlo od Tržača-nov 182 mož. Njihova kri pa ni ustavila so-vražnika.

POD NAPOLEONOVIM ORLOM

Ko so Francozi tretjič prišli v Trst, ni vi-hrala nad polki revolucijska tribarvnica, am-pak že Napoleonova cesarska zastava. To pot je zasedba dolgo trajala. Od 17. maja 1809 do 10. novembra 1813. Zato so bile preured-be in posledice globlje kot pri prvih dveh okupacijah. Pa povejmo si vse lepo po vr-sti.

Že med tem, ko se je Broussier pogajal s Cazzanom na Razdrtem — s tem si je zvito pridobil tudi časa — so se prvi francoski ba-joneti že zablskali nad Opčinami. Prikora-kala je brigada generala Schildta. V mestu so že zvedeli o porazih na bojiščih. Zato je kar razumljivo, da je general poslal naprej vojnega komisarja Sachettija s petimi huzar-ji. Torej ta »grozna« armada šestih jezdecev je topotala proti Trstu. Še pred mestom sre-ča mestne zastopnike in Sachetti jim izroči pismo, da so Francozi že zasedli mesto — v resnici so bili na Opčinah. Tak je bil strah pred Napoleonovim imenom! Stalo je tudi v pismu, da ostanejo vsi uradi na svojem me-stu in da morajo meščani brž poslati na bri-gado 1300 porcij mesa in žganja. Potem so tisti štirje Francozi še malo zares zasedli Trst. Na Gradu so zasadili francoski prapor in dva huzarja sta tvorila grajsko posadko. Z dvema je Sachetti zasedel mestno hišo, pe-ti je pa menda imel nalogo zasesti arzenal in pristan. Vse je šlo gladko.

Naslednje jutro, 18. maja okoli desetih, sta pribobnala z Opčin dva bataljona lahkih pešcev (voltizerjev), 60 huzarjev in nekaj topništva. V »Locandii« je general sprejel mestne odposlance. Zvečer pa je bila pri-re-jena svečana večerja — mesto pa je dobilo račun zanj. Ko so se cesarju in domovini na-čast najedli in napili, je general Schildt za-čel izdajati ukaze. Najprej je bilo treba v 24 urah oddati vse orožje, tudi žepne nožiče; kmetom je bilo ukazano, naj pripeljejo brž meso v mesto: en funt po 36 krajcarjev.

(Nadaljevanje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Mar. Zm.

Odkod narodna nezavednost in odpadništvo med Slovenci?

Povojne stanovanjske razmere so bile krive, da sem stanoval v Trstu že v štirih različnih delih mestnega središča. A povsod sem kaj kmalu ugotovil, da bivajo v soseslini Slovenci. Skoro povsod sem že čez malo časa tudi ugotovil, da je domala polovica stanovalcev slovenskega rodu. Stvar se mi je zdelala zanimiva in tako sem se začel načrtno zanimati za razmere tudi v hišah, kjer so stanovali moji znanci. Povsod je imela približno polovica stanovalcev slovenska ali vsaj samo toliko popačena imena, da je bilo še spoznati njihovo prvotno slovensko obliko. Toda v veliki večini primerov sem moral tudi spoznati, da so ti ljudje skrivali pred sostanovalci svoj slovenski izvor. Veljati so hoteli za vse drugo, samo ne za Slovence. Skrbno so pazili, da niso zinili slovenske besede na stopnišču ali pred vrati; in če sem jih hotel spraviti v prav hudo zadrego, mi ni bilo treba storiti drugega kakor da sem jih pri srečanju na stopnicah pozdravil po slovensko. Največkrat so odzdravili italijansko ali pa so se napravili, kakor da ne slišijo.

Neka starejša gospa, ki je stanovala nad menoj, še ni tako dobro obvladala tržaške italijanščine, da bi drugi ne opazili, da ni tu doma. Večkrat sem jo slišal, kako je razlagala sosedam, da je doma iz Furlanije; če pa so bile slučajno same od tam, je trdila, da je rojena v »Ungarijki«. Nikoli pa ni pri-

dvojezičnost v državnih in mestnih uradih bi nam bila zagotovljena.

Ob takih in še hujših pojavih nezavednosti in celo zavestnega odpadništva se mora poštenemu človeku — in ne samo Slovencu, ampak tudi Italijanu — obračati želodec. Podobne pojave narodne nezavednosti smo poznali Slovenci pred prvo svetovno vojno le v nekaterih štajerskih in koroskih mestih in trgih. Poznajo jih tudi Italijani. Pogosti so bili in so posebno med revnimi laškimi izseljenci v Franciji, Sviici in Ameriki, ki se sramujejo priznati in kazati svoje italijanske pokolenje ter se na vse načine trudijo, kako bi se čimprej utopili v vladajočem narodu.

ZRTVE NARODNEGA ZATIRANJA

Največ krivde za žalostne narodnostne razmere med Slovenci v naših krajih nosi fašizem. Več kot dvajset let najokrutnejšega narodnostnega zatiranja, kar ga pozna zgodovina evropskih narodov, ni ostalo brez posledic. Slovensko ljudstvo na Primorskem je trpelo in stiskalo pesti in končno le dočakalo dan, ko se je lahko dvignilo in strlo svoje zatiralce. Toda dolgoletni boj proti fašizmu ga je izčrpal. Ta izčrpanost je danes bolj opazna, kakor je bila v najhujšem času pred vojno. Marsikdo je takrat vzdržal, ker je upal, da bo končno le dočakal svobodo in enakopravnost, da bo končno le zmaga prava. Toda ta vera se je zamajala ob ravnanju zahodnih zaveznikov na tistih delih primorskega ozemlja, ki so ga ti po vojni zasedli in upravljali. Naši ljudje so že iz otroških let videli v Angliji in Ameriki veliki demokratični sili, braneci pravice in enakopravnosti narodov v svetu. Zato so sveto verjeli vsaki besedi, ki so jo med vojno izustili britanski in ameriški državniki, toda doživeli so po končani vojni okrutno razočaranje. Zavezniki so namreč hote pozabili na vse svoje izjave in obljube ter cinčno obdržali v veljavi fašistične krivice, storili vse, kar so le mogli, da bi ponižali slovensko primorsko ljudstvo in ga spravili spet pod oblast nekdanjih zatiralcev, ki so menjali dlako in se delali vnete demokrate, kristjane in zahodnjake, ohranili pa vsaj nasproti Slovincem svojo fašistično miselnost. Zavezniški poveljniki v Trstu bi bili lahko odpravili fašistično zakonodajo, v kolikor se je tikala Slovincem, in to bi bili celo morali storiti. Vendar pa tega niso storili, čeprav bi jih to ne bilo nič stalo. Lovili so se za najbolj neumnimi in nemogočimi izgovori, da so jo ohranili v veljavi na ljubo tistim, ki so se delali njihove zaveznike, a jih v duši sovražili, kar so jasno pokazali ob slovesu. To ponižanje je zaskrbelo primorsko slovensko ljudstvo bolj kakor najokrutnejša fašistična preganjanja. Povzročilo je, da je večji del tukajšnjih Slovincem izgubil zaupanje v zahodne zaveznike in se začel zanašati samo še na re-

šitev z Vzhoda, kar je spet neresno, a je po vsem tem razumljivo.

Ne da bi skušal zmanjšati osebno krivdo posameznikov za njihovo odpadništvo ali za narodno brzbržnost in pomen vseh ostalih činiteljev, ki so desetletja slabili in izčrpavali slovenstvo na skrajni zahodni meji — n. pr. pomanjkanje slovenskih šol itd., — lahko vendar rečemo, da je v moralnem udarcu, ki so nam ga zadali zahodni zavezniki, prvi izmed vzrokov za tolikšno oslabitev tržaškega slovenstva v zadnjih devetih letih. Na tisoče in tisoče Slovincem je doživljalo pod oblastjo tistih, ki so objavili »atlantsko listino« z njenimi obljubami o osnovnih človeških svoboščinah, krivice in ponižanja samo zaradi svoje narodnostne pripadnosti. Pod zavezniško vojaško upravo je lahko fašistična drhal nemoteno razbijala slovenske prostore in lokale Slovincem prijaznih strank. Pod njeno upravo in celo na njen ukaz je policija snela dvojezične napise v slovenskih krajih. Nobena slovenska knjigarna ni upala razstaviti v izloži slovenskih knjig. Razni ostanki fašizma so lahko po mili volji javno sramotili slovenski jezik, n. pr. z znanimi publikacijami o »Družetu Mirku«. Za javno izražanje slovenske zavesti je bilo treba v teh letih v Trstu poguma in odločnosti, kot ju razumljivo nima in ne more imeti vsakdo. Kdor ni bil naravnost junaško trden, je prejel ali slej demoraliziran klonil. Neki slovenski župnik na Koroskem je nedavno izjavil: »Zakaj se potujčujemo? Povem vam: Ker smo se naveličali biti junaki.« In to velja tudi za mnoge tržaške Slovence. Ziveti sredi okolja, ki jih zasramuje ali zapostavlja samo zaradi njihovega pokolenja, je za nekatere prehujo. Judje v Nemčiji so uživali moralno podporo vsega demokratičnega sveta, ko so jih preganjali. Slovence pa je zahodni demokratični svet cinčno zatajil in jih prepustil usodi.

DRUGI GLAVNI VZROK JE SOCIOLOSKO-GOSPODARSKI

Slovenci dolga stoletja nismo imeli lastne države. Bili smo politično nesamostojni, le komaj še malomeščanski narod. Slovenci v tržaških predmestjih so bili proletarci in kmetje, prav tako tisti, ki so prihajali iz ostale Primorske in Kranjske. Velika večina se je zaposlila v tovarnah ali pristanišču, drugi so postali štacunarji in krčmarji. Slovenski kapitalisti — da sploh uporabim to besedo — so bili bele vrane.

Toda zavednost in zadržiška organiziranost tržaških Slovincem sta pred prvo svetovno vojno vseeno ustvarili krepko gospodarsko fronto, ki je uspešno kljubovala tujemu kapitalu.

Ne samo to! Tedanjim Slovincem se je posrečilo uspešno tekmovali z Italijani v bankarstvu, uveljavljati so se začeli v mednarodni trgovini in tudi že v pomorstvu. Njihovo gospodarstvo se je stalno razvijalo in krepko napredovalo.

Razpad stare Avstrije je ta razvoj prekinil in fašizem je z nasiljem uničil vse uspehe.

Zavezniška vojaška uprava ni ukazala, naj se Slovincem povrne škoda, ki jo je povzročil fašizem. Iz raznih vzrokov ji ni prišlo, da bi se slovenski

(Nadaljevanje na str. 8)

Deset let po padcu fašizma
Pogled na izložbo knjigarnе v Trstu
V NOBENI
izložbi pa ni slovenske knjige

znala, da je v resnici iz — Logatca. Z družino je govorila seveda po italijansko. Neka druga gospa, ki je živela z možem — istrskim Hrvatom — in hčerko v hiši mojega znanca, ni znala do leta 1947, ko so prišli v Trst, niti besedice italijanski. Zrastla je v Celju in se poročila v Zagrebu. Danes govori v družini samo italijansko, čeprav gospa še ne obvlada niti italijanskega tržaškega narečja. Hčerka pa hodi seveda v italijansko srednjo šolo. Če jo obiščejo sorodniki, jih prosi, naj vendar ne spregovorijo v veži slovenske besede. Na poštenem nabiralniku in na vratih si je sama popačila ime. Vendar na varnem kraju, kjer je ne more slišati noben znanec, kar rada spregovori po slovensko. In komu se še ni zgodilo, da je prišel v trgovino, katere lastnik je Slovenec, pa so mu na naročilo v slovenski sicer vljudno, a molče postregli, ali pa je dobil na slovensko vprašanje samo vljuden italijanski odgovor? To se danes dogaja celo pri lastnikih, ki so pod fašizmom doprinali žrtve za obrambo slovenstva.

TAKO JE DANES PRI ZELO MNOGIH SLOVENCIH V TRSTU

Po vsem tem sem spoznal, da je v Trstu mnogo več Slovincem, kakor bi se zdelo po volilnih izidih. Če bi vsi Slovenci v Trstu volili slovenske stranke, bi dobile samo v tržaški občini okrog 40.000 do 50.000 glasov in slovenski vpliv v Trstu bi bil čisto drugačen. Slovenci bi bili soodločujoči politični činitelji, ne pa pičila politična manjšina, ki ima v mestnem svetu samo nekaj zastopnikov. Slovenske šole v mestu bi imele trikrat ali štirikrat več učencev in

VZGOJNI KOTIČEK

Pismo gospe Klare

Dolgo smo bili prepričani, da gospa Klara nič ne ve o tem, kako jo opravljamo v našem kotičku. Sedaj, tik pred novim letom, nas je pa presenetila z naslednjim pismom:

»Spoštovani gospod koticar!

Najprvo vas vse prav lepo pozdravim in vam dam na znanje, da sem živa in zdrava, le »atrite« me večkrat muči. Večkrat sem vam že nameravala pisati, pa nisem vedela za Vaš naslov. Veste, kar preveč ste me opravljali. No, pa za novo leto vam vse prav iz srca odpustim.

Priznam, da ste me v tem letu marsikaj lepega naučili in mislim, da tudi druge, ki so morda bolj potrebni pouka kakor jaz.

Ko bi vedeli, kako se obnašajo nekateri ljudje v gostilnah, potem bi lahko pisali noč in dan. Jaz n. pr. vem, da moram pri jedi držati nož v levici in vilice v desnici, nekateri pa trgajo meso kar z vilicami.

Meni ste očitali, da sem si brisala pot z obraza s prtičem. Kaj pa pravite o gospodin, ki uporabljajo za to kar namizni prt, ki je vendar namenjen še drugim gostom?

Ko bi vam pravila še o tem, kako nekateri gospodje sedijo v gostilni, bi se z menoj vred zgrajali. Temu ali onemu ne zadostuje samo en stol, temveč dva ali tri. Na enem počiva zadnji del, na drugem pa noge. Tu pa tam pa spravi kak gospod noge tudi v vodoravno lego.

Najhujše je pa tedaj, kadar moram poslušati pri mizi kvantanje kakoga gospoda. To je velika neokusnost in se samo čudim, da je še niste omenili v vašem kotičku. Veste, saj rada poslušam kak dober in duhovit dovtip, toda na žalost so ti zelo redki. Največkrat so na vrsti kake cenene neslanosti, ob katerih mora vzgojena ženska zardeti. Čudim se, da se ne najde kak pameten gospod, ki bi zavrnil in prekinil takega kvantača!

Se nekaj. Zadnjič ste me izdali, da sem med gledališko predstavo slišno lizala bonbone. Gospoda poleg mene pa niste opazili, ko je žvečil kuhani kostanj in si od časa do časa s prstom povrtal nos.

Lahko bi vam očitala dvojno moraljo: eno za ženske, drugo za moške. Veste, za vse morate biti enako kritični. Prav zaradi tega vam bom še večkrat kaj napisala o moških.

Obilo veselja, miru in uspehov želim vam, gospod koticar, in vsem, ki me imajo radi.

Lepo Vas pozdravlja

Klara

Krstna predstava komedije 3 + ena

Slovensko narodno gledališče je uprizorilo na praznik sv. Stefana zvečer v Avditoriju četrto krstno predstavo letošnje sezone, komedijo Ferdinanda Rogerja »3 + 1«, z originalnim naslovom »Trois garçons et une fille«. Igro je poslovenila Nada Gabrijelčičeva, ki jo je tudi zrežirala. (Na programu je bilo zapisano, da je bilo delo tokrat prvič uprizorjeno v slovenščini, toda to drži le v toliko, kolikor se tiče odrske predstave. Igrali so ga namreč že v radiu Trst II v drugem prevodu in pod drugim naslovom).

Glede na število igralcev komedija ni preveč zahtevna, saj nastopa vsega skupaj le šest oseb, članov iste družine — oče, mati, trije sinovi in hčerka. Događa se torej samo v družinskem krogu, ki ga grozi razbiti pozna strast družinskega očeta, majhnega tovarnarja s francoskega podeželskega do tuje ženske. Namenil se je odpotovati s svojo ljubico v Svico in vložiti nato — kot zvemo iz pisma, ki ga eden izmed sinov slučajno najde v zamenjani aktovki — tožbo za ločitev zakona. Sinovi in hčerka pa se zarotijo, da mu bodo to preprečili. Izmišljajo si najrazličnejše zvižaje, hkrati pa si tudi izprašajo vest, in ugotovijo, da niso bili vedno dobri z njim. Začnejo ga obsipavati s poljubi in se mu

prilizovati v upanju, da ga bodo tako spet navezali na družino. Michel, ki se ni rad učil in je že štirikrat padel pri maturi, se začne učiti kot nor in hoče prebrati vse francoske klasike v eni sapi. Bernard, ki se bavi s slikarstvom, naslika portret starajoče se matere s pomlajenim obrazom in v zapeljivem dekolteju. Najstarejši sin Gilbert sklene očetu na ljubo poročiti nesimpatično hčerko njegovega družabnika, a hčerka Kristina se preneha kujati zaradi ukora, ki ga je dobila od očeta, ko ji je našel »tisto pismo«, in ga hoče kar zadušiti z objemi in poljubi. A vse skupaj ne zaleže. Teda se hlina Kristina bolna. Tudi to izpodleti. Ko pa oče odhaja, ustrelji v zgornjem nadstropju z revolverjem, tako da oče ves prestrašen plane po stopnicah navzgor, misleč, da se je ubila, na srečo se ni nič zgodilo. A stvar ga je le pretresla in ko končno govori z njim še sin Gilbert, »ne kot sin z očetom, ampak kot oče s sinom«, skesano prizna svojo namero in se odloči ostati pri družini. Objemajo vse križem — in zastor.

V splošnem je komedija sicer precej plitva, a etično pozitivna in tudi duhovita. Toda ta dober vtis precej pokvari neznosno sentimentalni konec, ki tudi ni psihološko upravičen. Elegantni svetovnjak

Bršljanski:

Pod novoletnimi zvezdami

Zasvetile so zvezde novoletne tihe, to zvezde iste so na nebu betlehemske, ki svet obsevajo, pokrajine slovenske, bude v duši moji sreče stihne...

Glej, tam veliko zvezdo repatico, oznanja Slova, ljudstva, angelsko pravico; že sveti trije kralji so na poti, jezdi jo k Bogu po puščavi in samoti.

Jezdi jo k Bogu po puščavi in samoti, praznujemo mi svetega Silvestra, zamejskih bratov, sester družba pestra, ob jaslicah v kraški radostni suhoti.

Postavi, otrok moj, v Bogov kot tri svete kralje, ovite v baržunaste, kraljevske halje, pokleknejo z darili tja naj, kjer Madona s pastirčki varje Jezusa, Zanj zlata krona.

S pastirčki varje Jezusa, Zanj zlata krona, kleče narodi le pred Gospo sveto in milost prosijo za novo leto, nasmehne milo se jim z angeli Madona:

»Moj dom v nebeških je višavah, gostujem v svetiščih Svete gore, v Gospe Sveti, v Stari gori, kjer glase poetov se rispeti za novo leto, po vrhah, dolinah in pristavah.«

Pozna jih Mati božja Krasa, Obršljanska. Njo zrem v Stari gori, v Gospe Sveti, stražarji angeli peroti razprostro v novem leti, po vseh slovenskih mejah, da poganska premagajo krdela, vojne satana, strahote, v Stari gori, kjer živela tudi je slovenska Bogomila, v davni nova zasvetila rajskomila; z ljubeznijo slovenski svet bo odrešila, sproveda z angeli nas v novoletne zarje, pozvala k sebi, Gospe Sveti, zlatih dni zidarje.

Pozvala k sebi, Gospe Sveti, zlatih dni zidarje slovenske in krilatcev božjih slave, to so besede mirotvorne, prave, svetile niso nam še take zarje...

Svetile niso nam še take zarje iz Slova, angelske najlepše pokrajine osrečijo duha neumrjoče domovine, naj angel varuh vse suhote, duša varje.

Svetite novoletne zvezde skozi časov hudourja, do smreke zasnežene Matajurja! Katerih angelov čul harfe miroljubja, katera zvezda betlehemska rod ubogi moj poljublja?

Ze časi bližajo med narodi se sprave, odpušcanja, v zarje božje Črtomira vabi, ne k orožju Bogomila, k neumrjoči duši naroda, da zasvetila bo v novem letu zarja, ki jo z dušo vsako angel varuh miroljubni sanja.

KRSTNA PREDSTAVA »SLOVENSKEGA BOZICA

Za letošnje božične praznike sta Slovenska prosveta in Marijina družba uprizorili nekako božično slovensko opero skladatelja M. Tomca »Slovenski božič«. To je zanimiva pesnitev velikih božičnih dogodkov. Skladatelj je naslonil na stare slovenske motive vse betlehemske dogajanje: pot Jožefa in Marije, prošnja za »jerpergo« pri ljudeh ob cesti in gostilničarjih, prihod v hlevček in potem veliko oznanilo pastirjem.

Vse dogajanje spremljajo združeni mešani pevski zbori z nad šestdeset pevci. Kot solisti pa nastopajo arija, Jožef, pastirji, gostilničar in drugi. Iz celotne pesnitve vije slovenski značaj, slovenska melodija in to je njena največja cena. Zdi se, da je Betlehem nekje na Slovenskem.

Ponovitev bo na Sv. tri kralje v avditoriju ob 17. uri. Ta predstava bo mnenjena predvsem okoličanom, ker z njo ne bo mogoče na deželo zaradi prevelikega števila igralcev. Končana bo že tako, da lahko odidejo z vlakom.

Na mednarodnem festivalu ozkega filma v Salernu je doživel velik uspeh tudi slovenski film Pravljica o ljubezni, ki ga je pripravil Boštjan Hladnik. Film je bil nagrajen že na mednarodnem festivalu ozkega filma v Cannesu.

Odkod narodna nezavednost in odpadništvo med Slovenci?

Živelj v Trstu gospodarsko okrepi. Denar iz ameriških skladov za pomoč Evropi, ki je bil namenjen Trstu — šlo je za ogromne, milijardne vsote — so dajali skoro samo neslovenskim podjetjem in s tem finansirali zadeve, ki so bile naperjene proti Slovincem kot n. pr. ezulska ribiška vas ob izlivu Tima. Nobena slovenska ustanova ni dobila od vsega tistega denarja niti lire. Tako smo ostali Slovenci tudi po vojni v gospodarsko podrejenem in neenakopravnem položaju. Pomoči zasebnemu gospodarstvu iz Jugoslavije tudi ni bilo, kar je razumljivo že zaradi gospodarskih in političnih teorij, ki jih skušajo tam urediti in po katerih za zasebno gospodarstvo — razen male obrti — ni več mesta v okviru načrtnega socialističnega gospodarstva. Tako smo Slovenci v Trstu po ogromni večini še naprej ostali ljudstvo majhnih obrtnikov, trgovčev, služkinj in malih uradnikov. Redki so tisti, ki niso odvisni od italijanskih delodajalcev; ti pa so v mnogih primerih strupeni sovražniki vsega, kar je slovensko. Kdor si je hotel obdržati kruh, je moral zaradi tega čim bolj skrivati svoje slovensko prepričanje, in veliko je takih, ki v službi ne spregovore slovenske besede, da bi jih ne odpustili ali otežili položaja, četudi so v srcu zavedni Slovenci in jih celo vidimo na slovenskih kulturnih prireditvah. Mnogim je celo posebej prepovedano spregovoriti slovensko. Mnogi vzdržijo tudi v takem položaju in si ohranijo svojo slovensko zavednost, a za to morajo biti trdni in značajni, kajti ni lahko dan za dnem, leto za letom prenašati prezir, opazke in dejansko zapostavljanje ter se odpovedati vsa-

in uspešni podjetnik se namreč kar nenadno razodene kot prava šleva in končni prizori so naravnost mučni. Ne vem, če je pripisati vso krivdo za to samo avtorju, ali pa je zagrešila svoj delež tudi režija Nade Gabrijelčičeve. Skušnjava, da bi čim bolj ganila publiko, je bila zanjo prevelika, pa ji je podlegla. Če pa bi bila znala končati zadnje dejanje pravočasno, s poudarkom na pravem mestu, bi bila vsa komedija še mnogo užitejša.

Veliko so pripomogli k uspehu komedije igralci. Rado Nakrst je ustvaril kot oče prav izrazil in izdelan lik elegantnega podeželskega meščana. Bil je skoro dovršen v maski, kretnjah in govoru. Nikjer ni pretiraval, nikjer karikiral, kar je bila glavna napaka mlajših igralcev. Mati Eme Starčeve je bila veliko šibkejša, blede in medla. Nedvomno niso večji del krivde za to že avtor, ki ni znal ali hotel razviti njene v bistvu čisto tragične vloge in je hotel prikazati predvsem zaroto otrok proti očetu in komične zaplete, ki jih to povzroči. Da bi jasneje osvetlil materino osebnost, ni izkoristil niti tistih možnosti, ki so se mu ponujale. Tako n. pr.: Ko pripelje najstarejši sin mater vso nališpano iz olepševalnega salona in jo predstavi očetu, izizeni prizor nekam v prazno. Tu je tudi režija nekaj zamudila. Mati je v družini bolj nekak malik in predmet češčenja kot kaj drugega, saj ves čas ne doživimo, da bi n. pr. pogledala v sobo k dozdnevno hudo bolni hčerki. Vso stvar jemlje kar filozofsko mirno in pasivno. S poudarkom temperamenta in večjo domiselnostjo bi bila lahko Ema Starčeva vseeno nekoliko popravila avtorjevo napako, da je preveč zanemaril materin značaj in vlogo. Pri tem naj pripomnim, da bi že radi spet videli Emo Starčeva v vlogi, v kateri bi se lahko resnično razživevala in pokazala, kaj zna.

Vloge sinov so igrali Miha Baloh, Stane Starešinič in Silvij Kobal. Silvij Kobal je precej spominjal na svojo vlogo v drami »Mladost pred sodiščem«, vendar pa ni bil slab. Nasprotno, ustvaril je prav dober lik, le da je v nekaterih prizorih nekoliko pretiraval s svojo milobnostjo, n. pr. v pogovoru z materjo, ko ji izda »zaroto«. Miha Baloh in Stane Starešinič sta prav tako včasih izgubila smisel za pravo mero, a v splošnem sta igrala zelo dobro. Isto lahko rečemo o Kristini Tee Starčeve, ki je bila na nekaterih mestih naravnost očarljiva kot razvajeno moderno meščansko dekle, ki uživa preveč prostosti. Nekoliko šibka pa je bila v prizorih, ko hlina očetu bolezen. Tam je tudi ona pretiravala in napravila vso zadevo bolj malo verjetno.

Razen slabosti, ki sem jih že omenil, ni bilo režiji kaj očitati. Igra je potekala gladko, s primernim tempom za komedijo. Prav posebej pa je potrebno pohvaliti izgovarjavo igralcev.

Scena, ki jo je oskrbel Jože Cesar, je bila okusna in moderna.

M. Z.

kemu pomembnejšemu napredovanju, recimo v državni službi ali v bančništvu. Mnogi pa klonejo, dajo otroke v italijansko šolo ter se skušajo otrestiti pečata slovenstva, ki jim povzroča same težave.

Dokler bo tržaško slovenstvo gospodarsko tako šibko, kot je zdaj, brez možnosti, da si oskrbi kapital, brez krepkega združništva in brez modernih gospodarskih voditeljev, se stanje tudi glede potujčevanja ne bo izlepa izpremenilo. Prosvetno in kulturno delo je važno, a brez gospodarske hrbenice ne more roditi velikih uspehov. Absolutom slovenskih šol bi bilo treba zagotoviti vsaj v sili delo v slovenskih podjetjih. Noben slovenski človek — niti služkinje — bi se ne smel čutiti izgubljenega sredi tujega, sovražnega sveta in ostati brez vsake gospodarske opore v primeru potrebe.

ZA POGLOBITEV SLOVENSKE NARODNE ZAVESTI JE PREDVSEM POTREBNA GOSPODARSKA OKREPITEV SLOVENCEV

To bi morala razumeti tudi matična država, a predvsem bi se morali zavedati tega odgovorni politični voditelji Slovencev ter dajati zdrave pobude. Če bo omogočena po statutu o varstvu manjšin ustanovitev slovenske banke v Trstu, se bo položaj počasi morda vendarle izboljšal.

Pri tem se je treba zavedati, da gospodarska okrepitev tržaških Slovencev ne bo pomenila gospodarske ošibitve Italijanov. Gospodarski napredek tržaških Slovencev bo nujno prispeval k večji gospodarski blaginji vsega Trsta, ker smo Slovenci bistven del tržaškega prebivalstva. Če je bolan in oslavljen en del, tudi ostalo telo ne more biti zdravo ne krepko. Počasi hira, kot se to dogaja danes s Trstom.

GOSPODARSTVO

Vino - ljudski prijatelj ali sovražnik?

Pustimo ob strani dejstvo, da je vino zelo važen gospodarski činitelj, saj živi od njega vse polno ljudi: kmetje, ki ga pridelujejo, gostilničarji, ki ga prodajajo; tudi občinam in državi nudi vino velike dohodke, saj niso neznatne užitnine in niti davki.

Razmotrivajmo samo zdravstveno plat vina, saj se ravno na tem področju slišijo in čitajo mnoge nasprotujoče si trditve.

KAJ PRAVIJO TREZNEZI?

Pravijo, da vino škoduje človeškemu zdravju, ker zvedeni kri, v kateri se izgubljajo rdeča krvna telesa, da vpliva kvarno na jetra, da ustavi oziroma ovira prebavo, ker redči in šibi kvasilne snovi, da vino povzroča poapnenje in okorelost žil.

Nadalje trdijo, da je v vinu krivda, če se hudodelstva množijo, da povzroča pogoste znorelosti, blaznosti, božjasti in samomore. Po njih trditvi je vino glavni vzrok, da se razkrajajo družine in da se izgublja čast, ljubezen in sramežljivost.

Končno trdijo tudi, da vino uničuje narodovo silo, da krči redovitnost, množi splave in da krajša normalno življenjsko dobo, in zaključujejo: Proč z vinom ne glede na količino in ne glede na posamezne primere.

KAJ JE NA TEM RESNICE?

Njih trditve bi mnogo bolj držale, če bi se nanašale na žganje ali likerje. Pa niti ti niso vedno škodljivi, saj jih celo zdravstvo predpisuje v določenih primerih. Seveda tudi vino škodi, če ga pijemo v pretiranih množinah.

Pa si oglejmo posamezne trditve abstinentov:

Da bi vino uničevalo narodovo silo, je iz trte izvita trditev, ker je ravno nasprotno res. Narodi okoli Sredozemskega morja pijejo vino gotovo že nad 3000 let in nihče ne more trditi, da nimajo Španci, Italijani, Grki in sploh prebivalci Balkana v sebi mnogo prekipevajoče življenjske sile. Res je, da ti narodi živijo v naravno revnih pokrajinah brez posebnih zakladov premoga, železa in drugih rud in brez širokih rodovitnih poljan. Kljub temu je v tem ozemlju v vsej Evropi največ rojstev.

Tudi življenjske dobe vino ne krajša. Statističarji pravijo, da traja srednja življenjska doba 59 let, ki se skrči pri alkoholikih na 53, podaljša pa na 63 let pri ljudeh, ki redno pijejo vino v zmernih količinah. Po teh podatkih zmerno uživanje vina celo podaljša in ne skrajša življenjske dobe. Do tega zaključka so prišli predvsem v Franciji, kjer so kmetijski predeli z nadvladajočim vinogradništvom in zopet drugi predeli popolnoma brez vinogradništva. Taka dva različna predela sta Medoc in Calvados. V vsej Franciji pride na 100.000 prebivalcev nekaj nad 14.000 starih nad 60 let, v vinorodnem Medocu pa se zviša to število na 20.000, a v nevinorodnem Calvadosu pade na 13.400. V vinorodnih občinah Gironde se omenjeno število starih celo zviša na 21.650. Če bi upoštevali nad 80 let stare ljudi, bi številke še bolj govorile v prid vinorodnih krajev.

Tudi glede na norost, blaznost, samomore,

zločinstva itd. more dati odgovor le statistika, ki pravi, da povzroča res alkoholizem mnogo gorja, a v izdatnejši meri v deželah in krajih, kjer trte ne gojijo in pijejo zato močne, predvsem žgane alkohole, ne pa nežnega vina.

Ali škoduje vino človeškemu zdravju? V zadnjem času, to je v zadnjih desetletjih pijejo ljudje vedno manj vina in več brezalkoholnih pijač. Ni pa zaradi tega ljudstvo bolj zdravo, temveč narobe. Še nikdar ni bilo toliko obolenj na raku, na srcu, prevelikem pritisku krvi, na poapnenju žil kot ravno danes. S tem pa tudi ni rečeno, da bi teh obolenj ne bilo, če bi ljudje pili več vina, ker ne vemo, kako naj si razlagamo ta pojav, ki pa je gotovo v zvezi z današnjimi prehrabeni in drugimi življenjskimi razmerami.

Vino ne zvedeni naše krvi, temveč obratno. Kdor ga zmerno pije, ima v krvi celo več rdečih krvnih teles kot nepivci.

Tako je približno tudi z vsemi ostalimi očitki, ki jih delajo vinu.

Trezneži grešijo predvsem v tem, ker se ne ozirajo na količino popitega vina: ne ločijo med zmernim, rednim uživanjem vina in pijančevanjem. Tudi prekomerno uživanje mesa povzroča protin, pretiravanje s sladkorjem pa sladkorno bolezen, debelost in druga zla. Zato pa še ne bomo obsodili ne mesa in ne sladkorja. Zmernost je potrebna glede teh živil kakor tudi glede vina, ki ni samo živilo, temveč tudi zdravilo, saj ga predpisujejo zdravniki v zelo mnogih bolezenskih primerih.

En gram alkohola v vinu na kg človeške teže na dan ni nikdar pivcu škodil. Tudi pol litra vina v dveh ali treh obrokih na poln želodec, posebno po mastnih jedeh, vedno koristi, ker pospešuje prebavo. Ročni in

kmečki delavci, ki opravljata trudapolno delo na prostem, si lahko privoščita tudi več, tudi cel liter na dan v več obrokih, vedno po jedi in nikdar na prazen želodec.

Glede vina pa je pogoj, da mora biti pristno in zdravo. Zato bi bilo želeto, da bi oblastvo izvajalo še strožjo kontrolo nad tem živilom in zdravilom širokih ljudskih mas.

POGNOJITE PŠENICI!

Pšenični posevki so letos zelo nadebudni. Večinoma je bila setev opravljena pravočasno in tudi vreme se je tako menjavalo, kot je bilo za mlade rastlinice najbolj ugodno.

Sedaj je potrebno, da pridni orač napravi še zadnji strošek: da pognoji s solitrom pod list (vrhno). Ves januar in tudi še v prvi polovici februarja lahko raztrosimo koristno dušičnato gnojilo. Poznejša gnojenja niso več na mestu, ker ne bi več koristila razvoju zrnja, temveč samo slame in bi pšenica nekoliko zakasnila z zorenjem.

Na vsakih 100 kv. metrov površine, posejane s pšenico, raztrosimo v začetku januarja po 1½ kg čilskega solitra (nitrato di soda) ali enako količino apnenega solitra (nitrato di calcio). V prvih dneh februarja pa še pol kilograma.

ČE MISLIŠ PREORATI SENOŽET

kjer boš sadil krompir ali sejati koruzo, potem ne odlašaj s preoranjem. To delo opravi pred nastopom hujšega mraza, najbolje bi bilo že v decembru; a če tega nisi storil, preorji v januarju. Preorano zemljo pusti v velikih kepah — grudah, da jo prešinec traja in mraz.

Ker vleče zemlja preoranih senožeti na kiso, storiš zelo koristno delo, da jo takoj po preoranju potrosiš s Thomasovo žlindro, katere raztrosi po 6 do 8 kg na vsakih 100 kv. metrov površine. V tem primeru je Thomasova žlindra mnogo bolj priporočljiva, ker s svojim apnom deluje proti kislobi, medtem ko superfosfat s svojo žvepleno kislino kislobo tal še poveča.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 61. Ali je res, da Rusija uvaža meso? Kako je to mogoče, ko pa so v Rusiji dani vsi predpogoji za cvetočo živinorejo?

Odgovor. Res je, da Rusija uvaža meso (tudi maslo), in sicer iz raznih držav, predvsem iz Avstralije, Nove Zelandije, Urugvaja in tudi iz Francije. V našem listu smo že pisali — kar je priznal sovjetski minister za kmetijstvo in prehrano Kruščev — da je danes v Rusiji manj živine kot ob začetku prve svetovne vojne, ko je vladal še car. To dejstvo ima več vzrokov, glavna pa sta naslednja: Med nasilnim organiziranjem svobodnih kmetov v kolhoze so kmetje poklali mnogo živine, pozneje pa so propadli vsi vladni načrti glede pomnožitve živine, ker planirati se dajo le številke, ne pa ljubezen do živine, ki je nujno potrebna, da živinoreja uspeva.

Vprašanje št. 62. Ne čudite se mojemu vprašanju! Ali raste tudi kamenje?

Odgovor. Kamen je mrtva stvar in zato ne more rasti, pač pa se pod vplivom vremena vedno manjša, ker ga topijo različne kisline. O nekaki rasti kamenja bi lahko govorili le v podzemeljskih jamah, kjer se delajo kapniki, a ne iz svoje notranje sile, temveč zato, ker voda odlaga svojo usedlino vrhu že stvorjene podlage. Ravno tako se tvori kamenje — in celo cela gorovja — v morju, kjer odmirajo različne školjke, vrhu katerih se razvijejo druge, ki zopet umrejo in nudijo podlago novim rodovom školjk. Tako so nastali apneni predeli Alp,

naš Kras in velika večina gorovja na Balkanu in v Italiji.

Vprašanje št. 63. Od kdaj je in kdo je vpeljal pri nas napredno sadjarstvo?

Odgovor. Če primerjamo naše sadjarstvo z onim v južnem Tirolu ali pa v okolici Verone in Ravene — da se omejimo samo na Italijo — bo pri nas težko reči, da je tu ali tam res napredno sadjarstvo, ker smo v splošnem od tega še zelo oddaljeni. Res smo v zadnjih desetletjih znatno napredovali, napredni sadjarji še nismo. Samo eno vprašanje: Kdo pri nas redno obrezuje in škropi sadno drevje? Kdo v pravem času? Išči ga z lučjo sredi belega dne in ga ne bomo našli. Sadjarstvo v naših krajih je prastaro. Gotovo so že pred rimskimi kolonisti pred 2000 leti rastla pri nas sadna drevesa, četudi samo češnje divjake ter lesnike hrške in jablane. Zlahtnejše sorte so prinesli s seboj rimski kolonisti, za njimi pa duhovniki misijonarji, predvsem pa menihi, ki so gojili v svojih samostanskih vrtih zlahtno zelenjad in sadje ter trto. Velik vpliv je izšel ravno iz samostanov. Poseben razmah pa je dobilo sadjarstvo šele potem, ko je stekla železnica in je bilo mogoče v kratkem času dobiti zlahtna drevesca tudi iz oddaljenih krajev. Pred italijansko zasedbo naših krajev so imele mnogo zaslug za razvoj našega sadjarstva Kmetijske družbe in zadruge, danes pa kmetijska nadzornišva in strokovni pouk, tudi po domačem časopisu.

NOVI LIST V VSAKO SLOVENSKO HIŠO

Mnogo sreče in veselja v novem letu želiša

KLOBUCARNA

M. LEBAN

GORICA, UL. RASTELLO 28
SPORTNI IN KLASIČNI KLOBUKI,
DEZNIKI ITD.

MONCARO

GORICA, CORSO VERDI 37, TEL. 22-29
UL. CARDUCCI 6, TEL. 22-27

AGENCIJA CELERITAS

TRST, UL. MACHIAVELLI 13, TEL. 31-404
IZPOSLUJE VSAKOVRSNE DOKUMENTE
TER POTNE LISTE

URARNA-ZLATARNA

ŠULIGOJ MARTIN

GORICA, UL. CARDUCCI 19

ZALOGA KURIVA

KOMEL SEVERIN

PEVMA 26 PRI GORICI, TEL. 34-78
VOŠCI VSEM CENJENIM ODJEMALCEM
SREČNO NOVO LETO!

TRGOVINA JESTVIN

R. BIDOVEC

TRST, UL. GENOVA 13, TEL. 37-700
VSEM CENJENIM ODJEMALCEM
SREČNO NOVO LETO

MANUFAKTURNA TRGOVINA

Gorjup - Kuštrin

GORICA, UL. RASTELLO 5

Buffet Tomažič

TRST, UL. CASSA DI RISPARMIO 3
VOŠCI VSEM CENJENIM GOSTOM
SREČNO NOVO LETO

ZOBOZDRAVNIK

dr. Stanislav Pavlica

TRST, UL. C. RITTMAYER 13, TEL. 31-813

TRGOVINA JESTVIN

TERPIN FRANC

STEVERJAN

Buffet pri Jožkotu

TRST, UL. GHEGA 3
VSEM CENJENIM GOSTOM
SREČNO NOVO LETO

GOSTILNA NA KORNU

Fiegel Karlo**Gostilna Mario**

TRST, UL. TRENTO 15
ZELI SVOJIM GOSTOM MNOGO SREČE
IN VESELJA V NOvem LETU

KAVARNA

Adriatico

GORICA, TRG VITTORIA 7, TEL. 32-57

MESNICA

SCAREL HERMENEGILD

GORICA, TRG VITTORIA 8, TEL. 21-35

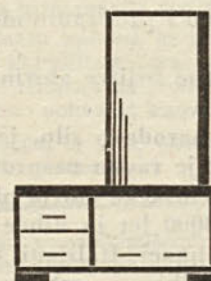
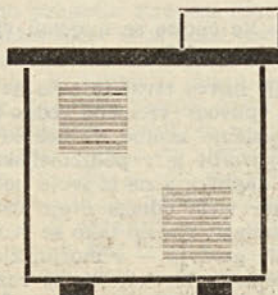
TVRDKA

KERŽE

PIAZZA S. GIOVANNI 1

TRGOVINA NA DROBNO IN DEBELO

Emajlirani štedilniki in peči najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije, iz emajla nerjavečega (inox) jekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vseh vrst električnih luči, klasične in moderne oblike. Prodaja tudi na obroke.

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t. d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, sin džungle

št. 32

D'Arnot je uganil, da so ga morali imeti za mrtvega, a Tarzan je mislil le na ženo, ki ga je ljubeče poljubila, nato pa pobegnila. V neizmerni žalosti se je tudi on hotel vrniti v osrčje džungle in se pridružiti svojemu rodu.

Ko je Tarzan zamišljen stal na pragu, je stopil d'Arnot v kočo. Na mizi sta bili dve pismi, naslovljeni na Tarzana. Tisto z žensko pisavo je bilo zapečateno. Poklical je Tarzana, toda njega že ni bilo več.

Klical ga je zaman, kajti Tarzan je bil že visoko v vejah sredi pragozda. Ostal je sam in zapuščen sredi te džungle, predan samoti in obupu! Dasi je bil hraber, ga je popadla groza. Zapahnil je vrata koč.

D'Arnot je odprl pismo, namenjeno Tarzanu. Povedalo mu je, da je reševalni oddelček obupal. Pismo je govorilo tudi o veliki hvaležnosti za Tarzanovo pomoč. Končalo se je z besedami: »Nikoli več se ne vrnemo!«

Francoz se je vrgel z obrazom na posteljo. Bil je obupan. Tedaj se je prestrašil: nekdo je bil pri vratih... skušal je priti noter... Lasje so se mu naježili. D'Arnot je segel po nabiti puški in ustrelil proti vratom.

Vrata so se odprla in v koč je telebnil Tarzan, njegov rešitelj. S prestrašenim vzklikom je planil k njemu, mu privzdignil glavo in ga poklical po imenu. Vendar pa se Tarzan ni zganil, ležal je kot mrtev.

Nastavil je uho na njegovo srce in ves srečen začutil, da še utripa. Prisedel je in mu začel močiti obraz. Hladna voda je ranjenca hitro oživila. D'Arnot mu je pojasnil zmoto in Tarzan se je smejal.

Teden dni sta počivala. Zdaj sta se že prav lahko pogovarjala v francoščini. Tarzan je s krvavečim srcem čital Janino pismo. Kje je bila ta Amerika, kamor je odšla? Namenil se je, da pojde za njo in jo poišče.

Skrivnost

D^RJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

Bila je mala svilen opica, ki je sedla dr. Fu-Mančuju na ramo ter spačeno zrla v grozno rumeno lice. Doktor je dvignil svojo koščeno roko in pogladil malo stvarco ter ji potihoma nekaj brundal.

»To je eden mojih ljubčkov, Mr. Smith,« je dejal in nenadoma čisto odprl svoje oči, da so žarele ko zelene luči. »Imam še druge, prav tako koristne. Moji škorpioni — ali ste videli moje škorpione? Ne? Moje pitone in hamadryade? Potem imam še glive in svoje male zaveznike, bacile. V svoji delavnici imam čisto svojevrstno zbirko. Ali ste posetili kdaj otok gobavecev, Molokai, doktor? Ne? Ampak Mr. Nayland Smith gotovo pozna azil v Rangoonu! In tudi ne smemo pozabiti mojih črnih pajkov z demantnimi očmi — jakov, ki sedijo v temi in prežijo — potem pa skočijo!« Dvignil je svoje suhe roke, da so padli rokavi halje nazaj do komolcev, in opica se je čebbljaje spustila na tla in zdirjala iz kleti.

»O bog iz Cathaya!« je zavpil, »kakšne smrti bodo umrli ti — ubožci, ki hočejo omejiti državo, ki je brez meja.« Kakor kak duhoven v Tezcatu je stal z očmi, obrnjenimi v strop, in z drgetajo-

čim suhim telesom in tako nudil prikazen, ki mora pretresti najbolj nedovzetnega duha.

»Blazen je!« sem šepnil Smithu. »Bog nam pomagaj, ta človek je nevaren morilski blaznež!«

Smithovo lice je bilo zelo mrko, toda srdito je stresel glavo. »Nevaren, da, priznam,« je zamrmral; »njegovo življenje je nevarnost za vse belo človeško pleme, ki je zdaj ne moremo odvrniti.«

Dr. Fu-Manču se je spet osvestil, vzel svetilko in se sunkoma obrnil ter s svojo okorno in mačjo hojo odkorakal proti vratom. Na pragu se je ozrl. »Hotela sta posvariti Mr. Grahama Guthrieja?« je dejal s ponižnim glasom. »Nocoj ob pol eni bo Mr. Graham Guthrie umrl!«

Smith je nemo in negibno sedel in upiral oči v Kitajca.

»Vi ste bili v Rangoonu l. 1908,« je nadaljeval dr. Fu-Manču — »se spominjate tistega klica?«

Od nekega nad nami — natančno nisem spoznal od kod — je prihajalo tiho, tožeče javkanje odurnih padajočih glasov, ki mi je v tisti mračni kleti ob navzočnosti rumeno oblečene postave med vrati vlivalo leden mraz v žile. Učinek na Smitha je bil tudi kaj nenavaden. Njegovo lice je bilo v slabotni svetlobi videti sivo in slišal sem ga, kakor je skozi zobe sikaje dihal.

»To kliče vas!« je dejal Fu-Manču. »Ob pol eni ponoči bo klicalo Grahama Guthrieja!« Vrata so se zaprla in spet naju je zagrnila tema.

»Smith,« sem rekel, »kaj je bilo to?« Grozote okoli naju so mi razdejele živce.

TEDENSKI KOLEDARČEK

31. decembra, petek: Silvester - Blažena
 1. januarja, sobota: Novo leto - Dragovid
 2. januarja, nedelja: Makarij - Zlatan
 3. januarja, ponedeljek: Genovefa - Slavomir
 4. januarja, torek: Izabela - Dobromir
 5. januarja, sredo: Simeon - Grozdana
 6. januarja, četrtek: Sv. trije kralji - Darin

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 29. decembra si dal oz. dobil za:		
ameriški dolar	629—630	lir
avstrijski šiling	23,25—24	lir
100 dinarjev	90—93	lir
100 francoskih frankov	164—167	lir
funt šterling	1660—1680	lir
pesos	20—23	lir
nemško marko	146—148	lir
švicarski frank	147,50—148,50	lir
zlatoto	721—724	lir
napoleon	4350—4450	lir

RADIO TRST II

Nedelja 2-1-1955 ob: 8.45 Kmetijska oddaja; 9.30 Vera in naš čas; 10.00 Prenos maše iz stolnice sv. Justa; 13.00 Glasba po željah; 15.25 Koncert za klavir in orkester - Čajkovski; 20.30 Odlomki slavnih koncertov; 21.15 Verdi: La Traviata, opera v 3 dej.

Ponedeljek 3-1 ob: 14.00 Lahke melodije, igra Fr. Russo; 19.00 Mamica pripoveduje; 20.15 Poje zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Okno v svet, predavanja; 22.00 Književnost in umetnost; 22.15 Beethoven: Simfonija št. 9 v d-molu.

Torek 4-1 ob: 13.00 Glasba po željah; 18.00 Saint-Saens: Koncert za violino in orkester št. 3; 19.00 Sola in vzgoja; 21.00 Radijski oder: Sesto: Silvestrova maškerada, veseloigra v 3 dej.; 22.30 Stavki znanih koncertov.

Sreda 5-1 ob: 17.54 Martucci: Koncert za klavir in orkester; 19.00 Zdravniški vedež; 21.00 Aktualnosti; 22.00 Književnost in umetnost; 22.15 Uroš Krek: Koncert za violino in orkester.

Četrtek 6-1 ob: 9.00 Slovenski motivi; 11.00 Debussy: Izgubljeni sin - kantata; 13.00 Glasba po željah; 16.00 Pavel Golja: Betlehemska legenda; 17.00 Glasba iz revij; 17.30 Božične pesmi poje zbor z Opčin; 18.00 Koncert sopranistke Ersilie Downing; 20.05 Lipovšek: Orglar - kantata; 21.00 Vittorio Calvino: Julija išče dušo.

Petek 7-1 ob: 13.00 Glasba po željah; 18.00 Liszt: Sonata v h-molu; 19.00 Okno v svet; 21.00 Tržaški kulturni razgledi; 22.00 Književnost in umetnost; 22.15 Iz britanskih koncertnih dvoran.

Sobota 8-1 ob: 13.30 Domači odmevi; 14.00 Dello Volo: Suita iz baleta Na odru; 15.00 Popoldanski koncert; 16.00 Oddaja za naše najmlajše; 16.30 Slovenski zbori; 17.58 Manfred - Simfonija; 21.00 Melodije iz operet.

Sportni bregled

Božič je za nami in tudi 13. kolo italijanske nogometne lige je odigrano v znamenju božičnega miru. Mir in pa preobremenjenost želodcev igralcev sta bila glavna elementa nedeljskih srečanj. Prav nobene posebnosti z igrišč, z izjemo v Neaplju, kjer je enajstotica Interja v lepi igri zaslužno zmagala. Čisto razumljivo. Po notranji krizi, katero je milanski klub preživel v nedavni preteklosti, se je reorganiziral in verjetno z velikimi obljubljenimi nagradami goji velika upanja za bodočnost. Da, nagrade so danes v Italiji injekcije, podobne injekcijam nemške enajstotice, katere je prejela na preteklem svetovnem prvenstvu v Švici. Kakšne so bile posledice, pa tudi vsi dobro vemo.

Da je naša trditve o obremenjenosti želodcev upravičena, o tem se prepričamo, če pogledamo na objestne Furlane, ki so komaj dosegli neodločen izid na svojem igrišču ob navzočnosti domače publike. Niti Pro Patrie iz Busto Arsizia, ki samuje na repu ocenitvene lestvice, niso mogli odpraviti na način, katerega čestokrat pokažejo močnejšim in priznanejšim enajstotici.

V Milanu sta se srečala Milan in Lazio. Nihče ni dvomil o izidu. Milančani so prepričljivo zmagali in pokazali javnosti, kako se na akrobatski način »zabijajo gol«. Tretji gol, katerega je zabil Schiaffino z glavo, je bila prava redkost v italijanski nogometni zgodovini.

Domača Triestina pa tava po temi in išče prilike, da bi tudi ona enkrat našla samo sebe. V Rimu je igrala proti Romi in seveda izgubila, a na dokaj časten način. Izgubila je samo z 2:0. Pa kaj pomaga? Prihodnjo nedeljo jo čaka zopet potovanje v Milan, kjer se bo srečala z Interjem. Jasno, odpotovali bodo samo igralci s spremstvom, nade pa pustili kar v Trstu. Tu jih kopičijo v nekem ogromnem skladišču, ki pa bo kmalu premajhno.

Jugoslovanski nogometaši nočejo prekiniti svoje dejavnosti zaradi zime. Vreme in neuporabnost domačih igrišč sta prisilila jugoslovanske klube, da nadaljujejo »brcanje« v tujini, obenem pa sanirajo svoje blagajne. Seveda so ti izleti istočasno dopust in nagrada igralcem. Dinamo je odšel v Grčijo, Partizan v Francijo, Zagreb pa v Afriko (v Alžir).

Partizan je odigral dosedaj v Franciji dve tekmi. Prvo srečanje proti kombiniranemu moštvu Racinga in Reimsa je dobil z 1:0. Velik uspeh. V nedeljo pa je izgubil proti dunajski Avstriji s 5:3. Čuden izid, še bolj čudna igra Beograđčanov. Tekmo bi bili lahko dobili, da niso podcenjevali nasprotnika, kar je splošen pojav pri jugoslovanskem nogometu.

Češki Spartak, ki je pred dnevi porazil zagrebškega Dinama, je v Splitu doživel poraz v srečanju

s Hajdukom (1:0). Hajduk je pokazal lepo igro in navdušil vso jugoslovansko javnost.

Sao Paulo je že v znamenju noveletnega razpoloženja. Streljanje, kričanje, nočno življenje in kar je s tem v zvezi, krasi sedaj to južnoameriško mesto. Silvestrov tek se bliža. Tuji tekači že prihajajo in živčnost je velika. Letos velja za glavnega favorita Jugoslovane Mihaliča, ki je resnično v odlični formi. Če bo zmagal, bo postal glavni ljubljene razigrane južnoameriške javnosti, ki nikoli ne šteje s priznanjem.

Iz Gorice

POZOR, GOSPODINJSKE POMOČNICE!

Hišne pomočnice in njihove gospodarje obveščamo, da imajo tudi one pravico do trinajste plače. To tudi tedaj, ko služijo in pomagajo v raznih družinah. V tem primeru morajo vsi gospodarji sorazmerno prispevati k polni trinajsti plači služabnice. Naj ne bo gospodarja, ki bi ne hotel izvršiti te svoje socialne dolžnosti!

NOVA PODPORA ZA POLJEDELCE

Ministrstvo za kmetijstvo je poljedelcem nakazalo 7 in pol milijona lir podpore, in sicer 5 milijonov za dvig živinoreje, 500 tisoč za izboljšanje sadjarstva in vrtnarstva, 500 tisoč za vinogradništvo in en milijon za kmetijski poizkuševalni zavod. Natančnejša navodila za prošnje dobite pri kmetijskem nadzorništvu v Gorici.

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legiša
 Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
 Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

ADRIA EXPRESS

TRST, UL. CIGERONE 4, TEL. 29 243

Želi vsem svojim strankam
in prijateljem srečno in
uspešno polno novo leto ter
se jim toplo priporoča.

»Bil je klic Šive!« je odgovoril hripavo Smith.

»Toda kaj je to? Od kod izhaja? Kaj pomeni?«

»Ne vem, kaj je, Petrie, niti od kod izhaja. Toda vem, da pomeni smrt!«

Bedim — in sanjam

Morda so nekateri taki, ki bi v tisti nezdravi kleti ležali vklenejeni brez strahu — brez strahu pred tistim, kar je črna tema utegnili kriti. Priznam, da jaz nisem tak. Vedel sem, da sva z Naylandom Smithom bila v napotje najčudovitejšemu geniju, kar jih je kdaj v svetovni zgodovini svoj razum posvetilo zločinu. Vedel sem, da je politična skupina z ogromnimi denarnimi sredstvi, s katerimi je zalagala dr. Fu-Mančuja, napravila njega za nevarnost vsej Evropi in Ameriki, nevarnost, ki je bila večja od kuge. Zakaj on je bil učenjak, vzgojen na slovečem vseučilišču — raziskovalec naravnih skrivnosti, ki je pronikal globlje v neznano, kakor, po mojem mnenju, kateri koli živeči mož. Njegovo poslanstvo je bilo, odstraniti vse ovire — človeške ovire — s poti, po kateri se je širil tajni pokret daljnega vzhoda. Smith in jaz sva bila dve taki oviri; in vpraševal sem se, pa mi moji izmučeni možgani niso znali odgovoriti, s katerim in kakšnim peklenskim sredstvom, ki so bila Fu-Mančuju na razpolago, nama je bilo sojeno umreti.

Že naslednji trenutek se lahko proti nama po opolzkih kamnih privije kaka strupena stonoga ali pa se kak strupeni pajek na stropu pripravljala, da skoči na naju! Morda je Fu-Manču spustil v klet kako kačo ali je bilo ozračje vse živo mikrobov, ki povzročajo gnusno bolezen!

»Smith,« sem dejal z glasom, ki sem ga komaj spoznal za svojega, »ne morem prenašati te negotovosti. On naju namerava umoriti, to je gotovo, toda...«

»Ne trudi se, najprej hoče dognati najine načrte.«

»Ti misliš...?«

»Slišal si, kako je govoril o svojih pilah in žičnem jopiču.«

»Oh, moj Bog!« sem zastokal, »ali smo v Angliji?« Smith se je trpko zasmel in slišal sem, da je z rokami oprijemal kovinsko ovratnico.

»Veliko nado imam,« je rekel, »ko že imava isto usodo, da ne smeva omalovaževati nobene prilike. Poskusi s svojim žepnim nožem odpreti ključavnico, jaz pa storim isto s svojo.«

Da povem resnico, se v mojem na po' omamljenem duhu ni zbudila taka misel; seveda sem nemudoma ubogal prijateljev nasvet in se lotil posla z malim rezilom svojega noža. Bil sem ves zatopljen v to delo, in ko sem pravkar strl rezilo, sem že odpiral drugo, da z njim nadaljujem, ko me je neki šum ustavil. Začul sem ga nekje pod nogami.

»Smith,« sem zašepetal, »poslušaj!«

Praskanje in škrtanje Smithovega prizadevanja je takoj prenehalo. Negibno sva sedela v tisti vlažni temi in prisluškovala.

Nekaj se je gibalo pod kamenitimi ploščami kleti. Ustavil sem dihanje, sleherni moj živec je bil do skrajnosti napet.

Nenadoma se je pokazal, nekaj čevljev oddaljen od naju, pramen svetlobe. Večal se je in postal pravokoten.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

